

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Åse Lundh

Databasskydd på Internet

Examensarbete
20 poäng

Handledare:
Reinhold Fahlbeck

Ämnesområde:
Upphovsrätt

HT 2002

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	4
1.2 Metod och material	4
1.3 Omfattning och avgränsningar	5
1.4 Disposition	5
2 DEFINITION AV TERMEN DATABAS	6
3 VAD SKYDDAS?	7
3.1 Indirekt skydd	7
3.2 Databaser som sammanställda verk	8
3.3 Skydd för ”strukturelement”	9
3.4 Sammanfattning	10
4 VEM SKYDDAS?	11
5 SKYDDET FÖR DATABASER	12
5.1 Exemplarframställning	12
5.2 Visning	12
5.3 Offentligt framförande	13
5.4 Inskränkningar i 2 kap. URL	13
6 SKYDDET MOT DATABASER	16
6.1 Lagring av verk i en databas	16
6.2 Länkning	17
6.2.1 Hänvisande länkar	17
6.2.2 Förflyttande länkar	17

6.3	Den ideella rätten	17
6.4	Närstående rättigheter	18
7	SKYDDSTID	19
8	INTERNATIONELLA OCH REGIONALA REGLERINGAR	20
9	DATABASDIREKTIVET	22
9.1	Upphovsrätt	22
9.2	Rätt av sitt eget slag	23
9.3	Inverkan på svensk lagstiftning	24
10	PRAXIS	28
10.1	Svenska avgöranden	28
10.1.1	NJA 1985 s. 813 ”Krukväxtkort”	29
10.1.2	NJA 1995 s. 256 ”SEG E-nummer”	30
10.1.3	Fixtures Ltd. v. AB Svenska Spel	33
10.1.4	Eniro AB v. Gulan AB & Mediaförlaget	36
10.2	Övriga europeiska avgöranden	38
10.2.1	British Horseracing Board Ltd. v. William Hill Organization Ltd.	39
10.2.2	NV Holdingmaatschappij de Telegraaf v. The Foundation Nederlandse Omroep Stichting	40
10.2.3	Stepstone v. OFiR	40
10.2.4	Aranzadi v. El Derecho	41
10.3	Utomeuropeiska avgöranden	41
10.3.1	Feist Publ. Inc. v. Rural Telephone Service Co.	44
10.3.2	Motorola v. NBA	46
11	ANALYS	47
11.1	Är databaser att uppfatta som annorlunda på Internet?	47
11.2	Praxis	49
11.3	Möjliga vägar för utveckling	53
11.4	Framtid?	58
	LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING	60
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	63

Sammanfattning

Information har i och med utvecklingen av digitaltekniken kommit att bli en viktig handelsvara. En databas har traditionellt inneburit en ordnad samling information, vilken i regel bildats genom lagring av data i en dators minne där uppgifterna med hjälp av olika datorprogram kan hämtas för användning. Informationstekniken har dock kommit att revolutionera utnyttjandet av dessa, numera, globala skapelser.

Enligt gällande nordiska lagar om upphovsrätt kan en databas skyddas antingen som ett verk eller enligt ett specialstadgande som en katalog, tabell eller något annat sådant arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller betydande investering nedlagts. Av vikt är dock att de enskilda uppgifterna i en databas likväl inte skyddas genom dessa stadgande.

Specialiteten i de nordiska lagarna om upphovsrätt har varit regleringen rörande det s.k. katalogskyddet. Att sammanställa verk och uppgifter till en databas kan ofta kräva stora investeringar utan att slutresultatet nödvändigtvis klassas som ett verk och därmed blir skyddat av upphovsrätten. Genom det inom EU, sedan ett par år tillbaka, implementerade databasdirektivet har katalogskyddet kommit att utsträckas geografiskt. Detta har i sin tur inneburit, till viss del även för de nordiska länderna, att ett nytt skyddsobjekt har tillskapats med den därtill hörande problematiken rörande innebörd och definition. Jag har genom denna uppsats försökt visa på den utveckling som skyddet för databaser genomgått fram till dags dato. Min avsikt har även varit att belysa de faktorer som inverkar på den legala bedömningen av det aktuella skyddet samt vilken väg utvecklingen kan tänkas ta.

Att skyddet för databaser just nu är inne i en mycket spännande fas kan konstateras. Avgöranden från EG-domstolen rörande databasdirektivets innebörd är att vänta inom kort vilka, oberoende av utgången, kommer att få omfattande konsekvenser för såväl inblandade parter som databasskyddets fortsatta utveckling.

Skyddet för databaser är ett område inom vilket det råder stora motsättningar mellan olika intressenter. Detta är anledningen till att databasskyddets tillblivelse har varit kaotiskt. Det är även anledningen till att skyddets existens fortfarande är under granskning. Många hävdar, däribland jag, att skyddet för databaser bör omfattas av upphovsrätten. En rad andra sätt att skydda databaserna i fråga finns dock att tillgå, bl.a. kontraktsrätt, avtalsrätt och diverse tekniska lösningar, som också förespråkas i andra delar av världen.

Min avsikt med denna uppsats är att höja omgivningens medvetande rörande de viktiga konsekvenser som den framtida utvecklingen på detta område kan komma att generera.

Förkortningar

EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EIPR	European Intellectual Property Review
EU	Europeiska unionen
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
HR	House Regulation
JT	Juridisk tidskrift
NAFTA	North American Free Trade Agreement
NIR	Nordiskt immateriellt rättsskydd
NJA	Nytt juridiskt arkiv
SOU	Statens offentliga utredningar
SvIJF	Idrottsjuridisk skriftserie
TRIPs	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
URL	Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
WIPO	World Intellectual Property Organization
WTC	WIPO:s Copyright Treaty

1 Inledning

Då Gutenberg uppfann boktryckarkonsten i mitten av 1400-talet möjliggjordes för första gången ett snabbt och enkelt sätt att sprida information. Allt sedan dess har teknikens framsteg varit inget annat än häpnadsväckande. Trots att ett realistiskt antagande är att de flesta av oss fortfarande föredrar den inbundna boken som informationsbärare har digitaliseringen kommit att påverka oss alla på sätt vi aldrig kunnat ana.

Digitaltekniken och den snabbt ökade användningen därav har dock kommit att ställa traditionell upphovsrätt inför nya krav. Då digitaliseringen sträcker sig till processer då verk skapas, produceras och distribueras har ett flertal gränser kommit att suddas ut. Informationstekniken skapar möjligheter, men innebär också hot.

Omfattande digitalisering av verk är den ackumulator som framtingat dagens intensiva utveckling av upphovsrättssystemet. Att verk och andra alster i ökande omfattning sprids i globala datanät samt oftare distribueras på beställning är att anse som ytterligare förklaringar. En förutsättning för att verk och andra skyddsobjekt skall kunna överföras i digital form eller spridas över datanät i stor skala är nämligen att användningen och spridningen av de skyddade digitala materialen kan kontrolleras.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att presentera en översikt över de sätt på vilka databaser skyddas inom svensk rätt. Detta syfte genomförs med hjälp av en presentation av skyddets innebörd enligt såväl doktrin som praxis. Då detta skydd även påverkas av faktorer utanför landets gränser har jag även belyst internationella aspekter och avgöranden för en bättre förståelse kring problematiken i fråga. Utgångspunkten för min uppsats kommer att vara att redogöra för vad som gäller för databaser i allmänhet och den speciella problematiken rörande digitaliseringen i synnerhet.

1.2 Metod och material

Metoden som använts för att skriva denna uppsats är sedvanligt juridisk. Uppsatsen har sammanställts med hjälp av lagtext, lagförarbeten, doktrin, praxis och från dem egenhändigt dragna slutsatser.

1.3 Omfattning och avgränsningar

Denna uppsats är skriven med en målgrupp av upphovsrättsligt insatta personer i åtanke. Jag har därför ej sett mig nödgad att gå igenom upphovsrättslagens allmänna bestämmelser utan har arbetat under förutsättning att denna kunskap redan finns hos mina presumtiva läsare.

De avgränsningar som är relevanta för detta arbete har fallit sig ganska naturligt i och med att fokus har kommit att ligga på de databaser som uppenbarar sig i de digitala medierna. De rättsfall som redogjorts för är också relaterade till databaser på Internet eller för fördjupad förståelse av dessa.

1.4 Disposition

Denna uppsats inleds med en definition av begreppet databas, följt av en beskrivning av vad och vem som skyddas. Själva skyddet kan delas upp i såväl skydd mot, som skydd för databaser vilket också redogörs för. Därefter följer en beskrivning av den skyddstid som är aktuellt för databaser.

På grund av den inverkan på rättsområdet databasdirektivet har kommit att få presenteras detta samt andra internationella regleringar därefter. Tyngdpunkten i denna uppsats har lagts på att förklara de rättsfall som aktualiserar de problem som databaserna för tillfället tåmpas med, vilka beskrivs i de på det följande kapitlet. Slutligen förutspås databasregleringens framtid och rättsläget analyseras.

2 Definition av termen databas

Termen *databas* används ofta på skyddsobjektet, ehuru den ej är helt entydig. I databasdirektivet¹ definieras en databas som:

en samling av verk, data eller andra självständiga element som sammanställts på ett systematiskt och metodiskt sätt och som var för sig är tillgängliga genom elektroniska medier eller på något annat sätt.

Rekvisiten för att en databas ska föreligga är alltså att det rör sig om en ”samling” av ”självständiga element” som ”var för sig ska vara tillgängliga”.

I upphovsrättslagen² finns det ingen bestämmelse som direkt tar sikte på databaser. Vid implementeringen av databasdirektivet övervägdes vilken term som skulle användas och valet föll på termen *sammanställning*. Begreppet omfattar systematiska samlingar av verk, uppgifter eller annat material och är något vidare än termen *databas*. Anledningen till att begreppet är vidare är att det inte finns något krav på att de samlade verken och uppgifterna skall vara tillgängliga var för sig. Sammanställningen kan finnas i olik teknisk form, t.ex. i en bok eller i en katalog, på en videoupptagning i en film eller i digital form på en datadiskett eller på en elektronisk anslagstavla. Som exempel på sammanställningar med uppgifter kan nämnas telefonkataloger, tidtabeller, tidningsbilagor med veckans TV-program och turistbroschyrer med stadens restauranger. Exempel på sammanställningar med annat material än rena uppgifter är kalendrar, läseböcker, diktsamlingar, multimedieprodukter i digital form, samlingsskivor, tidningar, uppslagsverk och vetenskapliga publikationer med bidrag från flera författare.³

Peter Seipel använder sig i sin bok av en definition som lyder:⁴

en på datorläsbart medium lagrad samling av faktauppgifter, löpande texter, bilder eller annan information avsedd att vara tillgänglig för åtkomst och sökning av en eller flera användare

I fortsättningen kommer jag att använda mig av termen *databas* med samma innebörd som termen *sammanställning* har i upphovsrättslagen om ej annat anges.

¹ Direktiv (96/9/EG) om rättsligt skydd för databaser Art. 1.2.

² Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

³ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999 s. 190.

⁴ Seipel, Peter, *Databasrätt- fokus på upphovsrätt och avtal*, Stockholm 1990 s. 14.

3 Vad skyddas?

Upphovsrätten har under lång tid kommit att anpassas – genom lagstiftning och praxis – i syfte att erbjuda skydd för informationsrelaterade varor och tjänster med stort ekonomiskt värde. Detta märks inte minst genom att kraven på verkshöjd successivt har justerats ner. Synsättet återspeglas även då svenska domstolar i ökad utsträckning bedömer nedlagd arbetsinsats vara kvalificerad och/eller omfattande.

Vilken legal grund finns då för att skydda ett så pass värdefullt informationsobjekt som en databas?

En databas kan principiellt skyddas på tre olika sätt där skyddsformerna kan föreligga samtidigt för en och samma produkt:⁵

- Databasen skyddas indirekt genom att de ingående prestationerna åtnjuter skydd som fristående verk.
- Databasen åtnjuter självständigt skydd som ett samlingsverk.
- Databasens ”strukturelement” skyddas som ett självständigt verk.

3.1 Indirekt skydd

Kraven för att material skall betraktas som verk skyddade av upphovsrätten påverkas inte av att prestationen i fråga ingår i en databas. Istället har man att utgå från den allmänna regeln som föreskriver att litterära och konstnärliga verk är föremål för upphovsrätt om de uppvisar originalitet och särprägel. På detta sätt kan en databas komma att innehålla en rad prestationer som självständigt åtnjuter upphovsrättsligt skydd och därmed genererar ett indirekt skydd för delar av databasen. Motsvarande blir dock inte material som skyddas av upphovsrätten skyddat bara för att det lagras i en databas och förses med exempelvis förklarande kommentarer.

En ren faktadatabas, innehållande exempelvis aktiekurser och sportresultat, torde därför i allmänhet vara utesluten från upphovsrättsligt skydd då dess form ej lämnar utrymme för personlig utformning. Upphovsrätten skyddar inte faktauppgifter som sådana. Emellertid är upphovsrättsskyddet ej förbehållet rent estetiska prestationer då även faktasammanställningar som innehåller upplysningar och annan nyttopräglad information kan vara föremål för skydd förutsatt att verket har särprägel. Det vanligaste är dock att databaser av denna faktabaserade typ är hänvisade till skydd för sammanställningen som sådan.⁶

⁵ Denna systematik är hämtad från Seipel, Peter, *Databasrätt- fokus på upphovsrätt och avtal*, Stockholm 1990, s. 34 ff.

⁶ Seipel, Peter, *Databasrätt- fokus på upphovsrätt och avtal*, Stockholm 1990, s. 35.

Det indirekta skydd som ges en produkt som helhet, bestående av flera olika verk, bestäms av det verk som har det vidaste skyddsomfånget.

3.2 Databaser som sammanställda verk

Enligt 5 § URL kan en databas som består av en sammanställning av flera upphovsrättsligt skyddade verk eller delar av verk skyddas som ett *samlingsverk*. Denna rätt inskränker i sig inte det indirekta skydd som finns till samlingsverkets olika delar utan är att se som ett ytterligare skydd. Endast för en sammanställning där urvalet eller arrangemanget tillkommit genom en individuellt skapande verksamhet kan skydd medges. En databas som inte är uppbyggd av andra verk, eller delar därav, utan av enskilda informationselement kan därför inte skyddas som ett samlingsverk.⁷

Av vikt är även att skyddet för samlingsverk är tämligen begränsat då det endast tar sikte på databasen som helhet, dess sammanställning och urval, inte de ingående verken. För att ett intrång till samlingsverkets upphovsrätt ska anses föreligga måste det aktuella utdraget ur databasen innehålla de särpräglade element som är utmärkande för sammanställningen och urvalet. Detta torde i sin tur ha effekten att endast kopiering av hela eller mycket stora delar av en databas kan utgöra intrång i upphovsrätten till samlingsverk.

Vid sidan av upphovsrättens verksskydd finns det även skydd för närstående rättigheter vilket aktualiseras i detta fall. Här är det konkurrensrättsligt orienterade *katalogskyddet*, 49 § URL, av särskild betydelse. Katalogskyddet stipulerar att:

den som har framställt en katalog, en tabell eller annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

I motsats till det indirekta skydd som ovan nämnts, är denna skyddsform lämplig för att skydda de faktadatabaser där osäkerhet kan råda om huruvida kraven för upphovsrättsligt skydd är uppfyllda.

För att kraven för skydd ska vara uppfyllda enligt 49 § URL krävs det antingen att sammanställningen innehåller ett stort antal uppgifter eller att den är resultatet av en väsentlig investering. Ofta sammanfaller dessa rekvisit i och med att sammanställningar av ett större antal uppgifter allt som oftast är resultatet av en väsentlig investering. Tack vare denna reglering skyddas dock även sammanställningar med färre uppgifter om de är resultat av en väsentlig investering. Vad som är att anse som en väsentlig investering är något som får bedömas från fall till fall med beaktande av bl.a. de

⁷ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 192.

ekonomiska insatser som ligger bakom anskaffningen, granskningen och presentationen av uppgifterna i arbetet.⁸

Den som har framställt arbetet i fråga har därefter en ensamrätt att framställa exemplar av sammanställningen och göra det tillgängligt för allmänheten. Bestämmelsen skyddar dock inte de uppgifter som har samlats i arbetet utan det är själva arbetet eller en väsentlig del därav som är föremål för skyddet. Sammanställningsprinciperna som sådana skyddas alltså inte genom katalogskyddet.⁹

3.3 Skydd för ”strukturelement”

En databas kan även vara föremål för upphovsrättsligt skydd som *självständigt verk*, 1 § URL. Det som skyddas avseende databasen är då sättet att organisera verket i fråga. För upphovsrättsligt skydd krävs, precis som för alla andra verk, att kravet på originalitet är uppfyllt. För databaser innebär detta att de enskilda informationselementen ska vara ordnade på ett visst sätt till följd av en individuell, andlig skapande verksamhet.¹⁰ Detta skulle innebära att enkla organisationsprinciper såsom alfabetisk ordning utesluts från denna skyddsform. Däremot innebär det dock inte att en databas där sökningen mer eller mindre automatiskt sköts av ett datorprogram utesluts från skydd.¹¹

För denna typ av skydd är det fullt tillåtet att utnyttja exempelvis enskilda faktauppgifter ur basen. Vad som ej anses tillåtet är att i en eller annan form mångfaldiga databasen vilket skulle ge ett vidare verksskydd än det katalogskyddet erbjuder.¹²

Då idéer och metoder ej skyddas av upphovsrätt får i princip dessa övertas och användas för att organisera en annan datasamling. Denna gränsdragning kan tyckas enkel men är i själva verket svår att genomföra i specifika fall rörande databaser. För att identifiera gränserna för detta nyttjande har envar att lita till den ”look and feel”-princip¹³ som kommit att bli rådande för datorprogrammen.

⁸ Prop. 1996/97:111 s. 55.

⁹ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 194.

¹⁰ SOU 1985:51 s. 53.

¹¹ NJA 1995 s. 256 ”SEG-nummer”.

¹² Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 195.

¹³ Dvs. då den allmänna bilden av två datorprogram är densamma och resultatet av vad de producerar är likartat.

3.4 Sammanfattning

För ökad överblick över de sätt på vilket databaser, eller däri ingående delar, kan skyddas hänvisar jag till nedanstående sammanfattning:

LAGRUM	SKYDDSFORM	VAD SKYDDAS?	PÅ VILKET SÄTT?
1 § URL	Indirekt skydd för databaser	Vissa delar av databasen som består av upphovsrättsliga verk	Genom att de verk som ingår i databasen indirekt skyddar själva databasen eller delar därav
5 § URL	Databaser som sammanställda verk, samlingsverk	Vissa delar av databasen som består av en sammanställning av upphovsrättsliga verk	Genom att sammanställningen av ett verk tillkommit genom en individuellt skapande verksamhet
49 § URL	Databaser som sammanställda verk, katalogskydd	Databasen i helhet	Genom att sammanställningen: <ul style="list-style-type: none">- innehåller ett stort antal uppgifter, eller- är resultatet av en väsentlig investering
1 § URL	Skydd för strukturelement	Databasen i helhet	Genom att sättet på vilken databasen är organiserad på är tillräckligt originellt

4 Vem skyddas?

Vem som ska anses vara upphovsman till en databas är i stort att bedöma enligt de allmänna principer som ligger till grund för upphovsrätten. Enligt 1 § URL är den fysiska person som skapat ett verk att anse som dess upphovsman. Om flera personer gemensamt skapat ett verk har de enligt 6 § URL gemensam upphovsrätt till verket under förutsättning att deras individuella bidrag inte utgör självständiga verk som kan särskiljas från varandra. När det gäller databaser är det mycket vanligt att flera personer är inblandade vid tillkomsten och dessa bidragit med insatser som är mer eller mindre svåra att skilja från varandra. Detta förfarande innebär att det kan finnas personer som har fristående rättigheter till enskilda beståndsdelar i databasen samt gemensam rätt till databasen som helhet.

Upphovsrätten uppstår, enligt sin natur, alltid hos den fysiska person eller den grupp fysiska personer som genom sin kreativa insats skapat verket. Dessa rättigheter kan dock ha upplåtits till uppdragsgivare men den ursprungliga rätten tillfaller alltid en fysisk person.

Något annorlunda är det med upphovsrätten till katalogskyddet, då den tillkommer framställaren. Att det är framställaren som tillerkänns den närstående upphovsrätten innebär att det är den fysiska eller juridiska person som har föranstaltat om produktens utarbetande som är att se som ”upphovsman”. I praktiken innebär detta att exempelvis ett företag omedelbart blir bärare av skyddet.¹⁴

¹⁴ Prop. 1996/97:111 s. 20 och s. 41.

5 Skyddet för databaser

Upphovsrättens ekonomiska del innebär en uteslutande rätt för upphovsmannen att förfoga över verket genom att framställa exemplar därav och genom att göra verket tillgängligt för allmänheten. Framställningen eller tillgängliggörandet gäller för såväl ursprungligt som ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur eller konststart eller i annan teknik, 2 § URL.

Det traditionella otillåtna utnyttjandet av en databas väcker inte fullt lika många frågor som de som den nya tekniken givit upphov till. De främsta problem som uppstått i samband med Internets tillkomst hör samman med svårigheten att rättsligt klassificera de åtgärder som vidtas. Därtill kommer frågan om i vilken utsträckning användaren av en databas kan åberopa de inskränkningar som står att finna i upphovsrättslagens andra kapitel. Nedan ska främst redogöras för den problematik som Internet har kommit att generera.

5.1 Exemplarframställning

Om hela eller delar av en databas skrivs ut eller laddas ner för lokal användning kan intrång i upphovsrätten till en databas eller de däri ingående verken föreligga. Dessa åtgärder innebär nämligen exemplarframställning, även om det endast är en del av verket som reproduceras.

Beroende på om databasen skyddas som ett verk eller om den omfattas av katalogskyddet är det olika intrångsbedömningar som blir aktuella.

- Ett *skyddat verk som införts i en databas* åtnjuter skydd som ett enskilt verk och kopieringen av ett sådant verk ur en databas är därmed att betrakta som ett mångfaldigande av sagda verk.
- En *sammanställning* som sådan (katalogskydd eller samlingsverk) åtnjuter ett tämligen begränsat skydd eftersom det tar sikte på utnyttjande av basen i dess helhet eller på en väsentlig del därav.
- En *databas som åtnjuter självständigt skydd* har ett skyddsomfång som är vidare än det för en sammanställning. Om en del av basen reproduceras och denna del innehåller särpräglade element är den delen att betrakta som ett exemplar av basen.

5.2 Visning

Det finns dock fall när inte exemplarframställning anses ligga för handen. Detta kan exempelvis vara en situation då ett datorlagrat verk återgives på en bildskärm. Skälet till att detta förfarande inte klassificeras som en

exemplarframställning är att projektionen på bildskärmen är allt för flyktig. Bildskärmsvisning av material i en databas förutsätter även tillgång till ett exemplar av verket.¹⁵ Härmed står vi inför frågan hur situationen att ett datorlagrat verk görs tillgängligt på en bildskärm skall bedömas ur upphovsrättslig synvinkel.

Att det rör sig om ett upphovsrättsligt förfogande torde stå klart, men vilken sorts förfogande det rör sig om är nödvändigt att klassificera för att veta vilken sorts konsumtion som är att tillämpa på verket i fråga. Enligt vissa förarbetsuttalanden rör det sig om visning när ett konstverk eller ett fotografi visas på en datorskärm. Detta resonemang grundas på att det i datorns minne lagras ett exemplar av verket från vilket visningen sker. För bildskärmsvisning av en databas skulle visning kunna vara det förfogande som blir aktuellt.

5.3 Offentligt framförande

I Sverige har vi uppfattningen att det för litterära verk istället är det andliga innehållet och utseendet som gör att dessa verk ska klassificeras som framförda då de visas på en bildskärm. Även musikverk och film som görs tillgängliga via en dator får anses som framförda.¹⁶ För att klassificera bildskärmsvisningen som ett offentligt framförande torde det dock ej krävas att en större krets personer på samma gång har tillgång till en terminal.

I exempelvis Danmark, som har en upphovsrättslagstiftning liknande Sveriges, har det anlagts ett annorlunda synsätt då de har valt att uppfatta bildskärmsvisning av alla typer av verk som framförande.¹⁷ Denna lösning borde kanske ge ett mer ändamålsenligt resultat då en enda CD-ROM kan innehålla olika typer av verk som ska klassificeras olika då de presenteras på skärmen. Å andra sidan har istället Danmark fått problemet med den orimliga skillnaden som uppstår mellan presentation av verk på en datorskärm kontra den presentation som sker på exempelvis en TV-skärm.

Det är ej förvånande att krav på avskaffandet av uppdelningen i olika typer av tillgängliggörande har framförts här i Sverige, bl.a. av Agne Lindberg och Daniel Westman, med förbehållet att de problem som uppstått i Danmark inte sker här.¹⁸

5.4 Inskränkningar i 2 kap. URL

I upphovsrättslagen finns en rad regleringar som på olika sätt inskränker upphovsmannens möjlighet att fritt förfoga över sitt verk. Dessa

¹⁵ Prop. 1998/89:85 s. 23.

¹⁶ SOU 1985:51 s. 64.

¹⁷ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 199.

¹⁸ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 199.

inskränkningar är främst tillkomna för att garantera de motstående intressen som samhället eller enskilda kan tänkas ha angående rätten att förfoga över verket.

Bland dessa inskränkningar i upphovsmannens rätt märks bestämmelserna rörande citat, institutioners rätt att hålla exemplar av ett verk m.fl. Vad jag här tänkt ta upp är dock de specifika regleringar som finns rörande databaser.

12 § URL erbjuder envar en rätt att framställa enstaka exemplar av ett verk för enskilt bruk då det är offentliggjort. Att ett verk är offentliggjort först då det lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten, går att utläsa ur 8 § första stycket URL. Precis som för datorprogram finns det undantag till denna inskränkning som säger att det för enskilt bruk ej är tillåtet att framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form. Att bemärka här är att såväl den ursprungliga databasen som den som kopierats ska vara i digital form och därför är det lovligt att kopiera om ursprungsprodukten eller den kopierade skulle vara exempelvis en papperskopia. Skyddet gäller dessutom bara sammanställningen som sådan. Kopiering för enskilt bruk är tillåtet avseende verk eller delar av verk som ingår i sammanställningen förutsatt att det sker på ett lovligt sätt. Otillåten framställning av digitala kopior av sammanställningar i digital form är straffri under förutsättning att den sker för enskilt bruk, men ett intrång har ändå skett och ersättningsskyldighet kan därför aktualiseras.¹⁹

I 26 g § femte stycket URL stipuleras att ”den som har rätt att använda en sammanställning får förfoga över den på det sätt som är nödvändigt för att han ska kunna använda sammanställningen för dess avsedda ändamål”. Denna reglering kan i mångt och mycket likna den som finns rörande brukskopiering avseende datorprogram. Sättet som 26 g § femte stycket URL skiljer sig på är att den tillåter såväl exemplarframställning som tillgängliggöranden för allmänheten som är nödvändiga för att sammanställningen skall kunna användas för det avsedda ändamålet. Även den krets som kan stödja sig på denna bestämmelse rörande databaser torde vara vidare än den som aktualiseras för datorprogram.

Vad gäller framförande och visningsrätterna stadgar URL även vissa inskränkningar. Upphovsmannens visningsrätt är kraftigast begränsad genom konsumtionsregeln i 20 § URL. När ett verk har utgivits får de exemplar som omfattas av utgivningen visas offentligt, vilket innebär att exempelvis bilder på en CD-ROM som spridits till allmänheten fritt får visas på en bildskärm.²⁰

I 21 § URL kan utläsas en konsumtionsregel för offentligt framförande. Även här rör det sig om en princip som tillförsäkrar den som har rätt att

¹⁹ Prop. 1996/97:111 s. 36.

²⁰ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 200.

använda en sammanställning en rätt att i sin tur att göra den tillgänglig för allmänheten. Denna tillgänglighetsrätt får tillämpas i den utsträckning det är nödvändigt för att rättighetsinnehavaren ska kunna använda den för avsett ändamål.

6 Skyddet mot databaser

Som nu visats finns det flera olika skyddsmöjligheter för en databas. En annan vinkel på det hela, må vara något överlappande, är i vilken utsträckning ett upphovsrättsligt skyddat verk utan rättighetsinnehavarens samtycke får lagras i en databas – vilket skydd finns det mot databaser?

6.1 Lagring av verk i en databas

Själva lagringen av ett verk i en databas är att betrakta som ett mångfaldigande till vilken en upphovsman har all rätt. Till viss del torde dock en privatperson kunna hänvisa till de inskränkningar som finns i ensamrätten, exempelvis om denne för enskilt bruk vill bygga upp en databas.

Mer problematiskt anser dock Agne Lindberg och Daniel Westman det vara att bedöma sådana situationer då endast en del av verket utnyttjas, något som är att anse som vanligt rörande multimedieprodukter. Principiellt finns fyra situationer då denna problematik aktualiseras.²¹

- Då utnyttjandet avser en sådan obetydlig del av verket att ingen exemplarframställning anses föreligga, dvs. om utdraget ej innehåller verkets särpräglade element, är det ej fråga om intrång.
- Då lagringen av den aktuella delen innebär ett mångfaldigande av verket utan upphovsmannens samtycke och ingen av andra kapitlets inskränkningar är tillämpliga är det fråga om intrång.
- Då inmatningen i databasen visserligen kan ses som exemplarframställning men denna är tillåten eftersom delen utgör ett citat av verket, 22 § URL är det ej heller fråga om intrång. Citatet skall dock vara gjort ur ett offentliggjort verk med syfte att kritisera eller belysa det andra verket eller understryka det egna ställningstagandet, i en omfattning som är motiverad av ändamålet och i enlighet med god sed.
- Då en resumé eller sammanfattning är att betrakta som en bearbetning av originalverket är det oftast ej fråga om intrång. Till bearbetningar kan bearbetaren ha en självständig rätt, som dock inte inskränker rätten till originalverket. Vad gäller att referera ett verk står det däremot var och en fritt eftersom upphovsrätten ej skyddar innehållet i ett verk utan endast den form som upphovsmannen givit innehållet. Om det alltså rör sig om ett referat som skett i lovlig omfattning är detta ej olovligt.

²¹ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 202.

6.2 Länkning

Länkning till upphovsrättsligt skyddat material aktualiseras här då det är möjligt att genom denna åtgärd logiskt infoga materialet i en databas utan att rent fysiskt lagra det. Att bedöma dessa länkars upphovsrättsliga status är därför av vikt vid den upphovsrättsliga intrångsbedömningen.

6.2.1 Hänvisande länkar

Här aktualiseras den sorts länk som genom att hänvisa till annat material genom att dölja denna bakom en text, en ikon etc. förflyttar användaren från den länkande sidan till den sida dit länken går.

För hänvisande länkar gäller att den som skapar länken inte kopierar de verk som finns på den sida till vilken länken går. Upphovsmannens ensamrätt att framställa exemplar aktualiseras därför ej. Det torde även vara en allmän uppfattning att den som skapar denna sorts länk ej förfogar över de skyddade verk som finns på den sida som länken hänvisar till. Dessa länkar är enbart att se som en referens.²²

6.2.2 Förflyttande länkar

Förflyttande länkar fungerar på grund av att instruktioner ges till webbläsaren att automatiskt hämta exempelvis en bild och placera detta material på ett visst ställe på användarens skärm.

Ej heller för denna sorts länk gäller att den som skapar länken kopierar de verk som finns på den sida till vilken länken går. Värt att beakta är dock att detta förfarande enligt Lindberg/Westman i vissa fall kan komma att bedömas som tillgängliggörande för allmänheten av det material som hämtas genom länken. Den springande punkten är då om några av de inskränkningar som ovan omnämnts rörande upphovsrättslagens andra kapitel kan komma att aktualiseras.²³

Rörande denna sorts länkning är det alltså lämpligt att inhämta rättighetsinnehavarens tillstånd för att undvika ett annars plausibelt intrång.

6.3 Den ideella rätten

Vad gäller lagring i databaser eller länkning torde upphovsmannen även kunna stödja sig på den ideella rätten, 3 § URL, för att erhålla skydd. Denna rättighet kan åberopas om lagringen i databasen innebär att verket stympas, förvanskas eller relateras till andra verk på ett sätt som är kränkande för

²² Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 203.

²³ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 203.

upphovsmannen. Att upphovsmannen dessutom har rätt att bli namngiven är i sig en ytterligare möjlighet till skydd.

6.4 Närstående rättigheter

Skydd för närstående rättigheter aktualiseras i databassammanhang främst rörande multimedieprodukter. Det skydd som erbjuds av URL 5 kap. är dock så pass allmänt i sin karaktär då den faller tillbaka på de allmänt upphovsrättsliga principerna att en utförligare genomgång ej ses som nödvändig²⁴. Det främsta som de närstående rättigheterna ombesörjer är att även producenter av vissa specifika, i URL kap 5 uppräknade, rättigheter skall respekteras.

²⁴ Undantaget det för uppsatsen avgörande katalogskyddet.

7 Skyddstid

För databaser återfinns ingen specifik reglering i upphovsrättslagen rörande tiden för dess giltighet. Det är istället upphovsrättslagens allmänna stadgande som kommer att bli gällande. 43 § URL stipulerar att upphovsrätten uppkommer automatiskt när ett verk skapas samt varar intill utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled. Då det beträffande verk för vilka det enligt 6 § URL rör sig om gemensam upphovsrätt, räknas skyddstiden från den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

Då en databas allt som oftast är ett kollektivt verk med flera upphovsmän blir upphovsrättslagens allmänna regler ofta svåra att tillämpa. Genom att hela tiden bearbeta basen blir det dessutom möjligt att få nya skyddstider att börja löpa hela tiden.²⁵

Katalogskyddet har en betydligt kortare giltighetstid än upphovsrätten. Ensamrätten gäller till dess femton år har förflutit efter det att arbetet framställdes eller, om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten, efter det år då arbetet först gjorts tillgängligt för allmänheten.

Värt att beakta är även det faktum att skyddstiden för denna närstående rättighet endast gäller för ett visst arbete. Detta kan ha som resultat att väsentliga investeringar rörande ett redan skyddat arbete kan komma att resultera i ett nytt skyddsobjekt och att skyddstiden på nytt börjar löpa.

Utländska verk åtnjuter i stort sett samma skydd här som i sitt hemland på grund av de upphovsrättskonventioner som finns på området. Katalogskyddet å sin sida gäller dock endast för alster som har en närmare anknytning till ett EES-land.²⁶

²⁵ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 200.

²⁶ 61 § 2 st. URL samt 1 § 2 st. och 26 § internationella upphovsrättsförordningen (1994:193).

8 Internationella och regionala regleringar

Då möjligheterna att skydda en databas enbart med hjälp av nationella regleringar ej är möjligt i dagens globala samhälle har steg tagits mot att försöka tillskapa ett internationellt, eller i varje fall regionalt, skydd för dessa.

De viktigaste existerande internationella regleringarna avseende upphovsrättsligt skydd av databaser är Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (1886, reviderad 1971), the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs-avtalet 1995) och WIPO:s Copyright Treaty (WTC, 1996).

Bernkonventionen Art. 2.5 föreskriver att:

Collections of literary and artistic works such as encyclopaedias and anthologies which, by reason of the selection and arrangement of their contents, constitute intellectual creations, shall be protected as such, without prejudice to the copyright in each of the works forming part of such collections.

Fastän denna artikel enligt sin ordalydelse endast föreskriver skydd för litterära och konstnärliga verk är doktrinen överens om att konventionen även skall appliceras på databaser om dess struktur kan anses vara tillräckligt originell.²⁷

TRIPs-avtalet är ett avtal mellan WTO:s medlemsländer som i Art 10.2 föreskriver:

Compilations of data or other material, whether in machine readable or other form, which by reason of selection and arrangement of their contents constitute intellectual creations shall be protected as such. Such protection, which shall not extend to the data or material itself, shall be without prejudice to any copyright subsisting in the data or material itself.

En mer explicit referens till databaser görs i WTC:s Art. 5a under rubriken ”Compilations of Data (databases)” vilken är i stort sett identisk med TRIPs Art. 10.2.

På regional nivå finns dessutom förutom databasdirektivet²⁸ även andra regionala överenskommelser.

²⁷ Thönebe, Constanze, *The Legal Protection of Databases in Europe – an Economic Analysis*, hämtat 2002-08-29 från www.frg.eur.nl/rile/emle/Theses/thoenebe.pdf

²⁸ Se kap. 9.

Bestämmelse nr. 351 i the Cartagena Agreement (1993) mellan Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru och Venezuela föreskriver att:

Databases shall be protected in so far as the selection or arrangement of the contents constitutes an intellectual creation.

Det har även införts regionala bestämmelser rörande databaser i North American Free Trade Agreement (NAFTA 1994) mellan Canada, Mexico och USA. Art. 1705 i föreskrivna avtal hänvisar helt enkelt till Bernkonventionens Art. 2.

Sammanfattningsvis har endast explicita hänvisningar till databaser på internationell nivå införts i TRIPs och WTC. Problemet med dessa internationella regleringar är dock att de lämnar mycket utrymme för nationella tolkningar rörande originalitetsrekvisitet. Detta är anledningen till varför medlemsländerna till dessa avtal inte tillförsäkrats någon standardiserad och internationellt bindande definition på vad som ska anses vara ett skyddsbart verk rörande databaser.

I Europa har vi gått längre i vårt skydd av databaser i och med införandet av rätten av sitt eget slag, katalogskyddet. De skyddsnivåer som finns i andra länder är ändå av stor vikt att undersöka då databaserna är och förblir en global företeelse.

9 Databasdirektivet

Arbetet med att skapa ett internationellt enhetligt skydd för databaser tog ett steg framåt då direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser antogs den 11 mars 1996. Direktivet har till syfte att göra lagstiftningen i EU:s och EES medlemsländer mer enhetlig.

Direktivet fastställde att de databaser som kvalificeras som verk skyddas som sådana genom upphovsrätten och de databaser som inte kvalificerar sig som sådana kan komma att skyddas genom en s.k. rätt av sitt eget slag.

I inledningen till databasdirektivet konstateras att databasbranschen liksom tjänsterna i anslutning därtill växer och samtidigt får en internationell prägel. Det har därför ansetts nödvändigt för utvecklingen inom branschen att det rättsliga skyddet utformas mer enhetligt. Upprättandet av databaser kräver en betydande insats av mänskliga, tekniska och finansiella resurser. Det är dock möjligt att till en betydligt lägre kostnad kopiera eller få tillgång till databaserna än vad det kostar att själv skapa dem. Det är därför som skyddet för databaser utsträckts också till sådana databaser som inte kan räknas som verk och inte har upphovsrättsligt skydd

Direktivet inskränker inte på något sätt de rättigheter som rör innehållet i en databas. Verk som skyddas av upphovsrätt eller element som skyddas av närstående rättigheter och som införts i en databas förblir ändå skyddade av respektive ensamrätt. Detta innebär i sin tur att de inte kan införas i en databas eller bli föremål för utdrag ur denna bas utan tillåtelse av rättsinnehavaren eller den till vilken dennes rätt övergått.

9.1 Upphovsrätt

Enligt Art. 3 utgör sådana databaser²⁹ skyddsföremål som på grund av innehållets urval eller sammanställning är sådana intellektuella verk som kan vara föremål för upphovsrätt. Inga andra kriterier får tillämpas för att besluta om skydd skall ges.

Upphovsmannen till en databas skall vara den fysiska person eller grupp av fysiska personer som har skapat databasen, eller om en medlemsstats lagstiftning medger det, en juridisk person. I Art. 5 definieras upphovsmannens ensamrätt att till den del databasen kan utgöra föremål för ett upphovsrättsligt skydd själv utföra eller tillåta följande:

- a) provisorisk eller varaktig framställning av exemplar helt eller delvis och oberoende av sätt eller form;
- b) översättning, bearbetning, arrangering eller annan transformation;

²⁹ Angående definition av vad som är att betrakta som en databas enligt direktivet se kap. 2.

- c) att databasen eller en kopia härav görs tillgänglig för allmänheten;
- d) all förmedling, framställning eller offentligt framförande;
- e) all framställning av exemplar, spridning, förmedling, förevisning eller offentligt framförande av resultaten av de förfoganden som citerades i punkt b.

Upphovsmannens ensamrätt har inskränkts såtillvida att en behörig användare av en databas utan tillstånd av rättsinnehavaren kan vidta de åtgärder som är nödvändiga för tillgång till innehållet i databasen eller för ett normalt utnyttjande av den.

Medlemsstaterna kan bestämma om undantag från ensamrätten i följande fall:

- vid framställning för enskilt bruk av en icke-elektronisk databas,
- vid bruk uteslutande för undervisningsändamål eller vetenskaplig forskning i icke-kommersiellt syfte och med uppgivande av källan,
- vid användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för ett administrativt eller rättsligt förfarande,
- andra inskränkningar som traditionellt gäller för upphovsrätten i respektive nationella rätt.

Inskränkningarna i ensamrätten skall inte tolkas på ett sådant sätt som oskäligt kränker rättsinnehavarens legitima intressen eller förhindrar normalt bruk av databasen. Skyddstiden för databaser som kan räknas som verk bestäms enligt den allmänna skyddstiden för upphovsrätt.

9.2 Rätt av sitt eget slag

Direktivet innehåller inte bara bestämmelser om databaser som räknas som verk utan också om skydd för andra slag av databaser.

Rätt av sitt eget slag, det s.k. *sui generis*-skyddet, innebär enligt Art. 7 att en databasproducent kan förbjuda utdrag och/eller återanvändning av hela eller en kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig del av innehållet i en databas. Databasen skall dock vara sådan att den vid anskaffning, granskning eller presentation innebär en kvantitets- eller kvalitetsmässigt sett väsentlig investering. I direktivets inledning definieras databasproducenten som den som tar initiativet och tar på sig risken att utföra investeringarna.

Med utdrag avses i direktivet en varaktig eller tillfällig överflyttning av hela eller en väsentlig del av innehållet i en databas, oberoende av på vilket sätt och i vilken form detta sker. Med återanvändning avses en situation när hela eller en väsentlig del av innehållet i en databas görs tillgängligt för allmänheten genom spridning av exemplar, uthyrning, on-line överföring eller överföring i någon annan form. Rätten att sprida en kopia av databasen konsumeras enligt *sui generis* under samma förutsättningar som gäller för spridningsrätten för de verksskyddade databaserna. Undantagen för rätt av

sitt eget slag följer i huvudsak de inskränkningar som gäller databaser som skyddas genom upphovsrätt. I direktivets inledning understryks att spridningsrätten i fråga om en databas inte konsumeras på grund av att tjänster erbjuds i samband med en online databas. Detta gäller både databaser som betraktas som verk och skyddas genom upphovsrätten och databaser skyddade genom rätt av sitt eget slag.

Skyddstiden för en databas som skyddas av rätt till sitt eget slag får effekt från den tidpunkt då databasen fullbordats och upphör 15 år efter den 1 januari det år som följer efter det år då databasen fullbordades. Varje, kvalitativt eller kvantitativt sett, väsentlig ändring i innehållet i en databas kan enligt Art. 10 ge den ändrade databasen en egen skyddstid. De ändringar som avses i artikeln kan även omfatta varje väsentlig ändring som uppkommer genom en ackumulerad följd av tillägg, utplåningar eller ändringar som berättigar bedömningen att det har uppkommit en ny, kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig investering.

9.3 Inverkan på svensk lagstiftning

Den inverkan som databasdirektivet kommit att få på svensk lagstiftning är inte så stor som skulle kunna antas ur rent lagteknisk synvinkel. Det enligt direktivet erforderliga upphovsrättsliga skyddet lämnades nämligen utan några större implementeringsåtgärder i Sverige, eftersom svensk rätt redan ansågs erbjuda ett tillräckligt skydd.

Vad gällde det av EU utformade sui generis-skyddet³⁰ var dock saken en annan. Ytterligare åtgärder krävdes för att förverkliga de åtaganden som gjordes genom implementeringen av databasdirektivet. Sui generis-skyddet kom att inarbetas i det sedan 40 år gällande katalogskyddet, dvs. som en till upphovsrätten närstående rättighet.

Det tidigare gällande katalogskyddet erbjöd ett skydd för framställare av sammanställningar av ett stort antal uppgifter, ett rättsskydd helt väsensskilt från det upphovsrättsliga skyddet. Olikt på så sätt att istället för att skydda originalitet och kreativitet belönades nedlagd möda och investering med ett tioårigt skydd mot eftergörande. Det skydd som gavs för en tillräckligt omfattande sammanställning var alltså mer att se som ett konkurrensrättsligt sådant än ett upphovsrättsligt.

Det var på ett minimalistiskt sätt som implementeringen av sui generis-skyddet kom att ske. Det skedde på enklast möjliga sätt, nämligen genom att det till den nyss redovisade bestämmelsen fogades ett tillägg som stipulerade att skyddet också skulle ha tillämpning avseende vad som var ”resultatet av

³⁰ Till vilket det nordiska katalogskyddet utgjort en icke oviktig del av underlaget för övervägandet av utformningen.

en väsentlig investering”. Detta skydd skulle dessutom gälla under femton år istället för det tioåriga skydd som tidigare varit aktuellt.³¹

Det sätt på vilket implementeringen skett har dock stött på kritik från flera håll. Karnell reagerar främst på det faktum att det ingenstans i URL förekommer ordet databas och det speciella kriterium för vad som skall anses utgöra en sådan, vilket direktivet återger i Art. 1.2. Direktivets definition på skyddsobjekt, åstadkommet under avsevärd vanda och europeiska avvägningar till harmonins etablering, har istället bara sammanförts under ”sammanställning”. Karnells kritik grundas på att detta ord inte ger någon ledning till om fråga är om skydd för struktur eller innehåll.³²

Rosén kritiserar implementeringen främst på grund av att de lagändringar som kommit till stånd inte särskilt väl reflekterat de bestämmelser som databasdirektivet tillhandahåller för sui generis-rätten. Ett faktum som enligt Rosén framkommer tydligt enbart vid en flyktig blick på Art. 7 ”Rättighetens föremål”, och Art. 8 ”Den behöriga användarens rättigheter och skyldigheter”. Särskilt pekas Rosén på att den synnerligen betydelsefulla bestämmelsen i Art. 7.5 inte alls har fått genomslag i den svenska lagtexten.³³ Art. 7.5 anger klart att återkommande eller systematiska utdrag och/eller återanvändning av oväsentliga delar av innehållet i en databas ej är tillåtna, om sådana förfoganden strider mot normalt bruk av basen eller orsakar databasproducentens lagstadgade rättighet oförsvarlig skada.³⁴

De diskrepanser som uppkommit är dock givetvis inget som den svenske lagstiftaren avsåg.³⁵ Istället var de än större ambitioner som förhoppningarna stod till. I och med att sui generis-skyddet skrevs in som ett tillägg till de bestämmelser som redan fanns i 49 § URL var avsikten att den nya lydelsen i vissa hänseenden skulle gå utöver direktivet. Detta var något som i lagmotiven försvaras med att ”direktivet tillåter att ett mer omfattande rättsskydd ges”. Detta innebär i sin tur att den samling med ett stort antal uppgifter som är resultatet av en icke-väsentlig investering ska kunna ges skydd även efter direktivets implementering.³⁶

Problemet är dock här huruvida den svenske lagstiftaren har gått utöver direktivets bestämmelser som förvisso tillåter enskilt medlemsland att implementera direktivet på det sätt de finner bäst samt att behålla det katalogskydd som redan finns. Ett problem är exempelvis om de föremål

³¹ Rosén, Jan *Upphovsrättens avtal – regler för upphovsmäns, artisters, fonogram-, film-, databasproducenters, radio- och TV-bolags samt fotografers avtal*, Stockholm 1998, s.33 ff.

³² Karnell, Gunnar, *49 § URL - en EG-rättsvidrig skvader?*, NIR 1999 s. 56.

³³ Exempelvis den brittiska implementeringen har kommit att ge ett mer klart resultat då den betydligt tydligare speglar direktivets bestämmelser genom de ändringar som skett i deras upphovsrättslagstiftning.

³⁴ Rosén, Jan, *Inlaga till HD i målet Fixtures Ltd. v. Svenska Spel AB*, s. 3.

³⁵ Jfr. exempelvis prop. 1996/97:111 s. 27, 38.

³⁶ Prop. 1996/97:111 s. 39.

som renderar skydd på grund av att det är resultatet av en väsentlig investering och de som skyddas på grund av att det rör sig om en sammanställning av ett stort antal uppgifter *båda* skall anses vara *databaser* i direktivets mening. Om detta är meningen går Sverige utöver vad direktivet avsett och om inte har den svenske lagstiftaren skapat en stor förvirring i och med att vissa databaser skall skyddas som databaser i direktivets mening och vissa andra som sammanställningar enligt den svenska URL. Förvisso är detta ett teoretiskt resonemang som väl säkerligen kan hänföras till juridiskt finsnickeri, men frågan är dock fortfarande varför lagstiftaren inte medvetet besparat oss från denna begreppsförvirring.

Karnell vänder sig även mot att den svenska upphovsrätten, i och med de lagändringar som skett, försetts med en glidande skala av skyddsförtjänta, *av sin struktur definierade* databaser. Skalan anses som glidande från de databaser som på grund av innehållets urval eller sammanställning till sin struktur utgör upphovsmannens egen intellektuella skapelse. Någonstans i mitten på Karnells skala återfinns de databaser som utgör en systematisk samling av ett stort antal uppgifter, och som alltså skyddas för bl.a. sin struktur. I andra ändan av spektrat placerar Karnell de databaser som endast kan vara resultatet av en väsentlig investering men som också de kan vara systematiskt ordnade till en struktur, men utan krav därpå. Det är just detta som databasdirektivet vänder sig mot då databasens upphovsrättsliga skydd avseende struktur har särhållits från rätten *sui generis* för dess *innehåll*. Denna åtskillnad har det alltså i de svenska lagmotiven bortsetts ifrån.³⁷

Ett annat problem är att skyddet enligt direktivet skall gälla ”utdrag” och ”återanvändning” av hela eller väsentliga delar av databasen. Vid implementeringen har den svenske lagstiftaren istället valt att knyta an till den upphovsrättsliga förfoganderätten ”exemplarframställning” och ”tillgängliggörande för allmänheten”. Detta innebär i en konkret situation att skyddet kan bli både mer eller mindre omfattande än vad direktivet föreskriver.

Nya inskränkningar har dessutom intagits i ensamrätten genom hänvisningar till olika bestämmelser i 2 kap. URL. Direktivet tillåter dock endast, utöver de inskränkningar som redan framkommer av själva direktivet, att medlemstaterna behåller de inskränkningar som traditionellt föreskrivits i det befintliga skyddet.³⁸

Fördelen med uppsättningen av dessa hänvisningar i 49 § 3 st. URL skall enligt lagstiftaren vara ”att det praktiska rättslivet normalt inte behöver ta ställning till frågan huruvida en samling utgör ett verk som skyddas med upphovsrätt enligt 1 § eller ett arbete som skyddas med katalogskydd enligt 49 §”.³⁹ Det är dock precis denna glidande skala som skaparna av

³⁷ Karnell, Gunnar, *49 § URL - en EG-rättsvidrig skvader?*, NIR 1999 s. 57.

³⁸ Westman, Daniel, *Informationens kommersialisering – ett svenskt perspektiv*, hämtat 2002-08-29 från www.juridicum.su.se/iri/dawe/Informationens%20kommersialisering.pdf

³⁹ Prop. 1996/97:111 s. 39.

databasdirektivet vänder sig emot. Sverige har genom sina implementeringsåtaganden förpliktat sig att införa direktivet i den anda i vilket den var skriven, dvs. ett väsensskilt skydd från det som skyddar det upphovsrättsliga verken.

Frågan är alltså om det har stått Sverige fritt att som medlemsstat förse svensk upphovsrätt med den ensamrätt som 49 § URL utsträcker till att gälla utanför direktivets område. Karnell pekar på att den svenska implementeringen i hänseenden som ej kan anses vara betydelselösa, har skapat effekter vilka är oförenliga med Sveriges EG-rättsliga förpliktelser.⁴⁰ Effekten av det diskreperande skydd som ges här i Sverige är att intrångssituationer kan komma att uppstå EU-länder emellan vilket stör den gemensamma marknadens funktion för handel med varor och tjänster av sådant slag som nämns i direktivets andra preambel och som den tredje preambeln sägs skola undanröjas respektive hindras från att uppträda.⁴¹

⁴⁰ Även Bensinger har kommit till samma slutsats då hon i sin avhandling kritiserar bl.a. Sverige som har gått utöver vad direktivet tillåtit dem. Bensinger, Viola, *Sui generis Schutz für Datenbanken. Auslegung und Umsetzung der EG-Datenbankenrichtlinie vor dem Hintergrund des nordischen Katalogrechts*, München 1999, s 249 ff.

⁴¹ För vidare information på vilket sätt dessa olika intrångssituationer kan komma att se ut hänvisas till Karnell, Gunnar, *49 § URL - en EG-rättsvidrig skvader?*, NIR 1999 s. 63.

10 Praxis

Prövning av den upphovsrättsliga grundfrågan om vilka element eller egenskaper hos en litterär eller konstnärlig prestation som måste föreligga för att upphovsrättslagen ska erbjuda rättsskydd har inte aktualiserats i Högsta domstolen speciellt ofta. Ett faktum som i sig kan verka tämligen uppseendeväckande med tanke på att URL inte ger några som helst anvisningar i ämnet och många frågor därför torde uppkomma. Lagstiftaren har dock lämnat en del anvisningar i förarbetena, men har uttryckligen överlämnat åt praxis och rättsvetenskap att i anslutning till ”utvecklingen i andra jämförbara länder” klarlägga ”det närmare bedömandet”.⁴²

Detta är en anledning till varför det inte bara är nationell praxis som är av intresse vid bedömningen av det skyddsomfång som ska tillkomma databaser. Trots detta har praxis i olika länder kommit att utveckla sig olika, även i de länder som styrs av samma regleringar. Hur kan detta komma sig? Den största anledningen till att detta skett inom EU är att EG-domstolen ännu ej avgjort något ärende rörande det nya databasdirektivet och länderna försöker tills detta sker att tolka direktivet bäst de kan, med något olika avgöranden som resultat.

Av vikt att komma ihåg är att det aktuella mediet för databaser är ett globalt sådant, varför fokus också bör ligga på vad som sker utanför de gränser som vi förskansat oss bakom och den lagstiftning vi byggt upp här. Rättsverkningarna inträder nämligen oavsett när en databas förflyttas i ett globalt medium som Internet.

10.1 Svenska avgöranden

Innan de avgöranden från Högsta domstolen avkunnades som här nedan ska redogöras ytterligare för fanns det i Sverige bara en handfull mycket ålderstigna fall som skulle fungera som vägledning för de frågor som kan aktualiseras för databaser.

I rättsfallet *H 1929 s. 537 ”Göteborgs adress- och industrikalender”* ansågs en alfabetisk sammanställning av uppgifter från folkbokföringen av namn-, yrkes- och adressuppgifter i en adresskalender som inte varande ett litterärt verk.⁴³

De enda fall som Högsta domstolen kunde bidra med var *NJA 1946 s. 371 ”Matrecept”* som inte gav någon ytterligare vägledning mer än att det konstaterades att ett stort antal matrecept i en tidning alla vägrades skydd. I

⁴² Prop. 1960:17 s. 49.

⁴³ Betänk att det ej fanns något katalogskydd att falla tillbaka på vid den aktuella tidpunkten.

NJA 1948 s. 414 "Järnhandelns katalogsystem" konstaterades för första gången ett arbete av detta slag vara ett litterärt och skyddsvärt verk. Det system som låg till grund för förvaring av kataloger från leverantörer, kodsystäm för att beteckna dessa samt en förteckning över alla branschartiklar med deras respektive leverantörer ansågs uppnå verkshöjd.

Det fall som under 25 år kom att utgöra det enda domstolsavgörandet från rikets högsta dömande instans som ingående prövat verkshöjdsfrågan baserad på den nu gällande upphovsrättslagen var *NJA 1965 s. 523 "Svensk bokkatalog"*. HD:s majoritet fann här att inplaceringen av den svenska bokutgivningen under åren 1901-1905 i Svensk bokkatalogs systematiska avdelning under 35 givna ämnesrubriker och ca 200 underrubriker inte uppvisade nog verkshöjd.⁴⁴

Under åren följande detta avgörande kom det dock att utvecklas en praxis rörande konstnärliga verk⁴⁵ men frågan om rättsskydd för beskrivande framställningar kom att förbli i stort sett oprövad.

10.1.1 NJA 1985 s. 813 "Krukväxtkort"

När den äldre formen av katalogskyddet infördes 1960 räknade lagstiftarna med att det skulle spela en inte obetydlig praktisk roll genom att lätta på trycket på det egentliga upphovsrättsliga skyddet⁴⁶. Detta skydd har aktualiserats i skilda situationer⁴⁷ och här ska redogöras för det något mer oväntade *NJA 1985 s. 813 "Krukväxtkort"*.

Fallet grundades på en artikelserie, omfattande fyra artiklar, av Birgitta G och Ralf E som under 1979 hade medföljt som bilaga till tidningen *Hemmets Journal*. Till varje artikel hörde 16 s.k. krukväxtkort med uppgifter om sammanlagt 64 olika krukväxter, sorterade efter det väderstreck i vilket respektive växt lämpligen bör placeras. På varje kort angavs dessutom, förutom växtens svenska och latinska namn och familjetillhörighet, under nio särskilda rubriker vissa kortfattade anvisningar, råd och tips liksom en del faktauppgifter beträffande varje växt.

I en separat bilaga, "Våra krukväxter", till tidningen *Husmodern* återfanns året efter 40 av de krukväxtkort som tidigare hade publicerats i *Hemmets Journal* under samma systematik och med i stort sett samma sakuppgifter, dock med andra bilder av växterna.

⁴⁴ Avgörandet har kritiserats av Ljungman, Seve, "Något om verkshöjd", NIR 1970 s. 21 ff.

⁴⁵ Se NJA 1990 s. 499, NJA 1993 s. 390, NJA 1993 s. 263, NJA 1994 s. 74 och NJA 1995 s. 164.

⁴⁶ Koktvedgaard, Mogens/ Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt*, Stockholm 2001, s. 93.

⁴⁷ Se även HovR f. Västra Sverige 17.11.1978 "Fotobearbetning".

Birgitta G och Ralf E väckte talan under åberopande att ägarna till Husmodern, Åhlén & Åkerlunds Förlags AB, gjort intrång i deras katalogskydd, 49 § URL, genom att plagiera krukväxtkorten, och därför var förpliktade att skäligen vederlag för utnyttjandet, 54 § 1 st. URL. Bolaget bestred käromålet och anförde att det urval som de baserat sin bilaga på var annorlunda än det som återfanns i Hemmets Journal samt att den text som återfinns på krukväxtkorten saknar personlig prägel. Enligt bolaget förelåg inte någon katalog, tabell eller annat dylikt arbete då Birgitta G och Ralf E ej mekaniskt sammanställt de fakta varom det var fråga. Ej heller ansåg bolaget att mängden uppgifter var av ett sådant antal att katalogskydd skulle aktualiseras. Birgitta G:s och Ralf E:s skapande av något unikt ifrågasattes också.

Högsta domstolen fann i sin dom att vad som redovisats angående de enskilda växterna i och för sig inte saknar motsvarigheter i tidigare publicerade alster om krukväxter. Av vikt var emellertid att det vid en jämförelse med tidigare publicerat material var det ställt utom tvivel att de i fallet aktuella krukväxtkorten utgjorde ett av Birgitta G och Ralf E unikt utfört sammanställningsarbete. Med hänsyn till den betydande tid som lagts ner på den aktuella sammanställningen fann HD att även kriteriet ”ett stort antal” är att anse som uppfyllt, 49 § 1 st. URL. Fastän en del av uppgifterna presenterats i form av kortfattade, sammanhängande texter utgjorde det inget hinder mot att hela sammanställningen i förevarande sammanhang kunde räknas som ett med katalog och tabell jämförbart ”annat dylikt arbete”. Krukväxtkorten skulle åtnjuta katalogskydd. HD ansåg även att Husmodern vid publiceringen av den aktuella bilagan måste anses ha eftergjort ifrågasatt skyddat arbete samt att detta skett utan framställarnas samtycke varför skäligen vederlag för nyttjandet skulle utgå.

10.1.2 NJA 1995 s. 256 ”SEG E-nummer”

Saken gällde huruvida ett otillåtet utnyttjande förelåg av den nummerbank som Sveriges Elgrossisters Förening låtit utarbeta genom sitt servicebolag SEG. I den aktuella nummerbanken fanns cirka 90 000 sju-siffriga nummer, s.k. E-nummer, sammanställda där varje E-nummer identifierade en specifik produkt. En viss systematik hade också använts av SEG vid sammanställningen då sådan materiel som används vid nyinstallationer kom först i ordningen följt av produkter som används vartefter byggnation färdigställdes. Dessutom var systematiken sådan att nya produkter kunde inordnas utan avvikelse från den valda ordningen, liksom att utgångna produkter kunde strykas utan att systematiken bröts sönder. Systematiken byggde vidare på att produkterna delades in i olika grupper vilket hade krävt stora arbetsinsatser att katalogisera. Nummerbanken tillhandahölls till SEG:s medlemmar via en elektronisk databas från vilken medlemmarna kunde disponera den till allehanda kataloger och system.

Sedan Direkt-El, ett mindre grossistföretag i elbranschen som stod utanför Sveriges Elgrossisters Förening, återgivit 2 836 E-nummer ur nummerbanken i sin egen katalog, vilken totalt omfattade cirka 3 000 nummer, gjorde SEG gällande att nummerbanken var ett upphovsrättsligt skyddat verk och att Direkt-El otillåtet utnyttjat detta. SEG yrkade vidare ersättning för utnyttjandet enligt 54 § 1 st. URL samt att de produktkataloger som Direkt-El hade givit ut skulle förstöras eller ändras för att ett fortsatt missbruk ej skulle kunna ske.

Högsta domstolen inleder sin enhälliga och tämligen kortfattade dom med att konstatera att nummerbanken fick anses:

vara uttryck för ett sådant tekniskt kunnande och ha en sådan logisk uppbyggnad att det får betraktas som nära nog uteslutet att resultatet av en likartad arbetsprestation skulle få samma form. Högsta domstolen finner sammantaget att SEG:s nummerbank uppvisar sådan originalitet och självständighet att den i egenskap av verk åtnjuter skydd enligt 1 § upphovsrättslagen.

Eftersom nummerbanken ansågs vara ett verk värdigt skydd enligt 1 § URL blev det aldrig aktuellt för HD att diskutera huruvida nummerbanken kom i åtnjutande av katalogskydd.⁴⁸

Vid bedömningen om Direkt-El gjort intrång i det konstaterade rättsskyddet sägs att den sammanställning av nummer som Direkt-El gjort i sin katalog omfattade en så pass stor del av nummerbanken och har sådan verkshöjd att den ansågs utgöra ett exemplar av banken. Direkt-El ansågs alltså skyldiga till upphovsrättsligt intrång och SEG:s talan bifölls.

I kommentarerna till detta fall⁴⁹ poängteras att bara det faktum att rättsfallet i fråga tagits upp av vår högsta instans och därmed ger fokus åt de elektroniskt lagrade uppgiftssamlingarnas stigande aktualitet i vårt samhälle är något positivt. Positivt då det i och med den nya informationsteknologin uppstår en hel del problem inom detta område vilka ännu ej har fått några prejudicerande svar.

Invändningar har dock kommit att resas mot Högsta domstolens resonemang. Det är en allmänt vedertagen princip inom upphovsrätten att inte bara idéer som sådana saknar rättsskydd utan att det även skulle anses vara fallet med sakförhållanden, upplysningar och insikter. Det har därför höjts ögonbryn då Högsta domstolen i sin dom har noterat ”tekniskt kunnande” som en komponent hos de egenskaper som kommit till uttryck i nummerbanken och som motiv till rättsskyddet. Högsta domstolen

⁴⁸ Hovrätten för Västra Sverige som hade att bedöma det aktuella fallet innan Högsta domstolen kom visserligen till samma slutsats, men noterade att det fanns visst utrymme för tvekan i fråga om SEG:s nummerbank kunde anses vara ett verk som åtnjuter skydd enligt 1 § URL. Hovrätten fann dock att ett fränkännande av ett sådant skydd ej skulle stå i överensstämmelse med hittillsvarande praxis.

⁴⁹ Rosén, Jan, “Rättsskydd för utdrag ur nummerbank”, JT nr. 1 95/96 s 123.

presenterade därmed en möjlighet att i det här aktuella rättsskyddet inläsa särskild kompetens, kvalificerat fackmannaskap etc. som kriterier vilket inte torde överensstämma med upphovsrättens allmänna principer.

Rosén kritiserar i sin artikel inte själva utgången av målet utan ställer sig istället frågande till det sätt på vilket Högsta domstolen kommer fram till sin slutsats. Rosén efterlyser ett tydligare ställningstagande då det avgörande för att erhålla skydd i detta fall är att upphovsmännen ställs inför någorlunda komplicerade val, i vilka utrymmet för en individuellt präglad insats inte varit särskilt litet.⁵⁰

Kritik har även givits det faktum att domstolen inte tar ställning till huruvida de delar av nummerbanken, vilka fått en motsvarighet i katalogen, i sig eller i en där förekommande sammanställning utgör skyddsvärda formelement ur nummerbanken. Domstolen konstaterar att hela den sammanställning av nummer som Direkt-El gjort i sin katalog utgör ett exemplar av nummerbanken. Just den sammanställning, såsom Direkt-El gjort den, tycks sakna motsvarighet inom den ”ursprungliga” nummerbanken varvid frågan om uppkomsten av ett nytt verk i fri anslutning till det underliggande verket, i upphovsrättslig mening ej beroende av originalverket 4 § 2 st. URL, borde ha diskuterats.⁵¹

Ett, av HD:s ledamöter, olyckligt uttalande skulle kunna ge intryck av att det avgörande i detta fall är huruvida intrångsalstret uppfyller kravet på verkshöjd. Istället skall det avgörande vara⁵² huruvida det utgör intrång i ensamrätten till t ex ett litterärt verk när någon kopierar en så stor del av verket att denna del i sig uppfyller kravet på verkshöjd.⁵³

Även Koktvedgaard/Levin har synpunkter då de ifrågasätter detta enligt dem märkliga fall. Kritiken är hänförlig bland annat till att Högsta domstolen genom sin olyckliga formulering kan få det att framstå som om varje E-nummer skulle kunna utgöra ett verk i sig. Koktvedgaard/Levin avslutar dock sin kommentar med att det nog ändå ej varit domstolens tanke.⁵⁴

Slutligen kommer Rosén i sin kommentar till rättsfallet fram till att det enda av värde som denna dom tillför är att bekräfta det som initierade redan vet; en vald systemetik kan utgöra ett litterärt verk i form av en originell struktur med ett tämligen okvalificerat erforderligt originalitetskrav.

⁵⁰ Rosén, Jan, “Rättsskydd för utdrag ur nummerbank”, JT nr. 1 95/96 s. 127.

⁵¹ Rosén, Jan, “Rättsskydd för utdrag ur nummerbank”, JT nr. 1 95/96 s. 128.

⁵² Klargörs av HD i fallet NJA 1996 s. 712 ”Jas-kraschen”.

⁵³ Pehrson, Lars, “Omfattande citat...”, JT nr 3 96/97 s. 773.

⁵⁴ Koktvedgaard, Mogens/ Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt*, Stockholm 2001 s.148.

10.1.3 Fixtures Ltd. v. AB Svenska Spel

Den aktuella tvisten⁵⁵ gäller huruvida Svenska Spel gjort intrång i Fixtures Marketing Ltd:s katalogskydd enligt 49 § URL genom att i sina penningspel Stryktipset, Måltipset och Oddset under tiden 1 januari 1998 till den 16 maj 1999 utan tillstånd använt uppgifter, sammanställda i databaser, om fotbollsmatcher ur spelordningar för säsongerna 1997/98 och 1998/99 avseende engelska och skotska fotbollsligor.

Fixtures Ltd. gjorde i tingsrätten gällande att katalogskydd förelåg och att Svenska Spel skulle förpliktas att utge skäligt vederlag för utdrag ur de aktuella databaserna samt att vid vite förbjudas fortsätta med detta. Svenska Spel bestred i sin tur yrkandet.

Tingsrätten har i sina domskäl valt att fokusera på huruvida de sammanställningar som databaserna utgör är att anse som skyddsvärda i förhållande till 49 § URL och huruvida ett intrång i denna rätt har skett från Svenska Spels sida.

Katalogskyddet är en ensamrätt som är mer begränsad än den ursprungliga upphovsrätten. Skyddet är att se som ett komplement till sådana arbeten som ej uppnår verkshöjd enligt 1 § URL. Det som skyddas är sammanställningar av *ett stort antal uppgifter*. Bland de faktorer som kan beaktas vid bedömningen är att *betydande tid* har gått åt till att utföra sammanställningen, och efter ändringarna i katalogskyddet omfattas nu även de sammanställningar som är resultatet av en *väsentlig investering*.

Vad gäller huruvida det rör sig om ett *stort antal uppgifter* börjar tingsrätten sin bedömning med att hänvisa till NJA 1985 s. 813 ”Krukväxtkort” och vad som ansågs vara ett stort antal där. Det faktum att det i detta fall ostridigt rör sig om 2756 matcher gör att tingsrätten anser det, i belysning av HD:s tidigare dom, röra sig om ett antal som skulle kunna vara en katalogskyddad sammanställning.

Huruvida *betydande tid* har lagts ned på att skapa de aktuella databaserna finner tingsrätten att det faktum att arbetet med att sammanställa databaserna har pågått under ett år talar starkt för att kravet på betydande tid ska vara uppfyllt. Tingsrätten aktualiserar visserligen frågan om huruvida det ska skiljas på tiden för framställandet av databasen, varur uppgifterna kan hämtas, som sådan eller om det är tiden för utarbetandet av förutsättningarna för slutprodukten. Det svar som tingsrätten kommer fram till är dock att en sådan gränsdragning skulle te sig såväl onaturlig som omöjlig.

⁵⁵ Av intresse kan även vara att Stockholms tingsrätt 1997 fastställde att Svenska Spel inte var skyldigt att betala ersättning för att ha utnyttjat spelordningarna under tidigare säsonger. Det målet avgjordes i hovrätten med samma utgång 1999 emedan HD beslöt att ej meddela prövningstillstånd. Mål: T 4835-99. Skälet till att prövningstillstånd ej meddelades i detta äldre fall torde vara att 49 § URL då hade en annan lydelse.

Ett katalogarbete måste bygga på ett samspel mellan att ta fram grunderna och förutsättningarna för de uppgifter som slutligen ska redovisas i katalogen samt att bearbeta och/eller sammanställa dessa däri oavsett om detta sker manuellt eller helt eller delvis med hjälp av data. I vart fall synes det rimligt att katalogarbetet som sådant löper parallellt med insamlandet och bearbetningen av de uppgifter som man avser att redovisa i katalogen.

Fixtures Ltd. har även framfört en önskan om att hänsyn ska tas till det investeringsskydd som 49 § URL numera utgör. Huruvida det föreligger en *väsentlig investering* i det aktuella fallet, påpekar tingsrätten, ska inte endast utgå från enbart ekonomiska kriterier utan även andra insatser som ligger bakom anskaffning, granskning och presentation av uppgifter i arbetet.

Svenska Spel har i sin tur hävdade att den stora delen av kostnaderna som nedlagts primärt varit till syfte att kunna planlägga och möjliggöra fotbollsspel. TR:n håller visserligen till viss del med om detta men konstaterar även att detta arbete inte bara omfattat speluppläggning mm. utan även syftat till att spelare, publik och andra skulle ges information genom det slutligt sammanställda materialet. Investeringarna måste därmed bedömas som väsentliga.

Sålunda konstaterade tingsrätten att eftersom det är fråga om sammanställningar av ett stort antal matcher, att betydande tid lagts ned därpå samt att sammanställningarna i databaserna är resultatet av en väsentlig investering faller, de för fallet aktuella, spelordningarna under regleringen om katalogskydd.

Vad gäller intrångsbedömningen kommer tingsrätten kortfattat fram till att någon sådan ej föreligger. Konstaterandet baseras på att Svenska Spels användning av matcherna upptagna i spelordningarna ej inneburit att dessa eftergjorts i den mening som avses i 49 § URL. Med hänvisning till Ulf Bernitz⁵⁶ konstateras det att det som skyddas är den egna sammanställningen av ett stort antal uppgifter. Däremot skyddas ej uppgifterna i sig. Skyddet är riktat mot eftergörande dvs. ”eftertryck eller eftergörande av uppgifterna i samma eller liknande sammanställning”.⁵⁷ Det syftar enligt tingsrätten till otillbörlig återgivning av stora sammanhållna grupper av kataloguppgifter. Skyddet är smalt, det torde kunna göras gällande endast mot obehöriga kopieringar av hela eller stora delar av ett alster och vid lätt beslöjade plagiat.

Fixtures talan lämnades därmed utan bifall.

I hovrätten kommer ledamöterna fram till samma domslut som i tingsrätten men med en del förtydligande avseende vissa punkter. Efter att först ha redogjort för vad det är som kan komma i fråga för katalogskydd konstaterar

⁵⁶ Bernitz, Ulf, *Immaterialrätt*, Stockholm 1987, s. 64.

⁵⁷ Prop. 1960:17 s. 270.

hovrätten att konsekvenserna av att en sammanställning skyddas som en katalog är att den som framställt det aktuella arbetet har en uteslutande rätt att framställa exemplar och att göra det tillgängligt för allmänheten, 49 § 1 st. URL.

För att ytterligare förtydliga hänvisar hovrätten till databasdirektivets Art. 7.1 där det framgår att skyddets innehåll består i en rätt att förbjuda utdrag eller återanvändning av hela eller en kvalitativ eller kvantitativt sett väsentlig del av databasens innehåll. Med *utdrag* avses i direktivet en varaktig eller tillfällig överflyttning av hela eller en väsentlig del av innehållet i en databas.

Baserat på punkten 15 i inledningen till databasdirektivet konstaterar att det skydd som avses är det skydd som tillkommer databasens struktur, som redogjorts för redan i tingsrättens dom.

Av databasdirektivets art. 7.5 framgår emellertid att återkommande och systematiska utdrag av i och för sig oväsentliga delar av innehållet i en databas sammantaget kan anses utgöra otillåtet förfogande över hela eller en väsentlig del av databasen.

Av utredningen i målet konstaterar hovrätten att det framgått att Svenska Spel använt samma uppgifter som finns i Fixtures databaser. Detta har skett genom att i spelkuponger namnge vissa av de engelska och skotska fotbollslag som ska spela mot varandra med en systematik som känns igen från de aktuella databaserna. Det har dock ej visats att Svenska Spel har gjort utdrag ur databasens innehåll vilket innebär att intrång ej anses kan ha skett.

Den framställning som Svenska Spel gjort avseende att sammanställningarna är att anse som en biprodukt⁵⁸ har även här lämnats utan avseende.

Professor Jan Rosén har visat sig vara kritisk till hovrättens dom och har därför på kärandeombudets begäran författat ett rättsutlåtande i fallet. Rosén menar på att det är förvånande att Svea hovrätt inte finner styrkt att ett otillåtet förfogande har skett eftersom det konstaterades att samma uppgifter som finns i de brittiska databaserna har använts av Svenska Spel. Rätten såg även att de i målet aktuella uppgifterna avsåg namngivna engelska och

⁵⁸ I artikeln "*Zur anstehenden Umsetzung der EG-Datenbankrichtlinie*" i Computer und Recht, 1997, s 722 ff. skriver Jens Gaster att av artikel 7.2 i förening med förtexterna 41 och 42 följer att varje skada på en befintlig eller potentiell marknad innebär ett intrång i databasproducentens exklusiva rättigheter. Denna åsikt styrks också av ett franskt avgörande rörande intrång i utställningskataloger. Där diskuterades frågorna om syftet med investeringen och om biprodukter. Svaranden invände att investeringen var gjord för att organisera själva utställningsverksamheten och att katalogerna endast var en biprodukt. Invändningen ogillades av domstolen eftersom svaranden genom sin användning hade orsakat skada på databasproducentens marknad för utställningskataloger.

skotska lag som skulle spela mot varandra med hemmalaget angivet först, i vissa fall med matchtidpunkt. Rimligen borde domstolen, enligt Rosén, ha funnit att antalet uppgifter var mycket stort eller att databaserna var synnerligen väsentliga för organisationerna eller att de representerade en värdefull investering för framställaren.

Rosén resonerar även, i sitt utlåtande, kring databasdirektivets artikel 7, vilkets införlivande i svensk rätt ”inte särskilt väl reflekterar de bestämmelser som databasdirektivet tillhandahåller för sui generis-rätten”. Den ”synnerligen betydelsefulla” artikeln 7.5 har inte alls kommit till uttryck i den svenska lagstiftningen, vilken som tidigare omnämnts anger att återkommande eller systematiska utdrag eller återanvändning av oväsentliga delar av innehållet i en databas inte är tillåtna, om det strider mot normalt bruk av basen eller orsakar databasproducentens rättighet oförsvarlig skada.

För närvarande avvaktar flera länder⁵⁹ ett avgörande från EG-domstolen⁶⁰ rörande tolkningen av databasdirektivet. Då det för tillfället ej finns något sådant får vi istället, för tillfället, finna oss i de olika tillämpningar som trots de bästa föresatser om motsatsen kommit att uppstå. Som synes har Sverige valt att tillämpa en snäv tolkning av direktivet i fråga tillsammans med bl.a. Holland.⁶¹ Prövningstillstånd rörande detta ärende har getts i HD⁶² men troligt är att även Sverige inväntar förhandsavgörandet i EG-domstolen innan frågan slutligen avgörs.

10.1.4 Eniro AB v. Gulan AB & Mediaförlaget

Ett i Sverige nyligen, av Stockholms tingsrätt, avgjort fall rörande interimistiskt förbud enligt 53 a § URL anser jag är av vikt att ta upp i denna sammanställning. Det är av intresse bland annat för att visa på i vilken omfattning katalogskyddet har kommit att influera rättstillämpningen.

Fallet rör även här katalogskyddet i 49 § URL och käranden Eniro Sverige AB yrkar på interimistiskt förbud för Gulan AB, dotterbolag till Mediaförlaget, att fortsätta med de, enligt käranden, systematiska utdrag som skett ur deras databas Gula Sidorna. Gulan AB och Mediaförlaget har bestridit dessa yrkanden.

⁵⁹ Även i Finland gäller ett mål användandet av de engelska fotbollsligornas spelordningar. På begärande av Vanda tingsrätt har upphovsrättsnämnden uttalat sig och ansett att spelordningarna åtnjuter skydd såsom varande en databas. Även i Grekland finns ett avgörande som rör de engelska fotbollsligornas spelordningar. Det grekiska spelbolaget har via domstol mottagit en officiell protest mot det påstådda intrånget. Om spelbolaget inte omgående upphör med att återge utdrag från spelordningarna på sina spelkuponger, kommer en stämningsansökan att inges inom kort.

⁶⁰ Ärendet är anhängiggjort i EG-domstolen, C 46-02.

⁶¹ Se NV Holdingmaatschappij de Telegraaf v Nederlandse Omroep Stichting, Court of Appeal of the Hague, 30 January 2001.

⁶² Mål: T 2106-01

Grunden till tvisten är det branschregister som återfinns i Gula Sidorna och som innehåller ett stort antal uppgifter om företag, myndigheter och organisationer vilka är sorterade under olika rubriker med anknytning till den bransch inom vilket företaget är verksamt. Branschregistret motsvaras enligt Eniro av Gulans yrkesregister.

Eniro har i sin framställan hävdad att de genom bearbetning från en mängd olika källor fått fram cirka 220 000 uppgifter som står att finna i deras databas och att Gulan och Mediaförlaget helt enkelt kopierat dessa. Eftergörandet påbörjades enligt Eniro hösten 2000 då likheten uppgick till 99 % databaserna emellan. Genom den kontinuerliga uppdatering som fortgår för Gula Sidorna har dock denna likhet nu sjunkit till 92 %. Eniro hävdar att den procentuella överensstämmelse som finns databaserna emellan skall utgöra en presumtion för att Gulan AB och Mediaförlaget eftergjort Gula Sidorna.

Gulan AB och Mediaförlaget vitsordar i sin tur att Eniro är framställare av Gula Sidorna och att Eniro åtnjuter katalogskydd enligt 49 § URL för denna publikation. Skyddet måste emellertid enligt svaranden anses vara synnerligen smalt eftersom det endast är fråga om tre uppgifter om varje företag, nämligen företagsnamn, telefonnummer och adressuppgift och dessa ej kan kombineras på ett varierande sätt. Det vitsordas vidare att enstaka uppgifter tagits från Gula Sidorna, men någon kopiering har enligt svaranden ej skett. Visserligen finns likheter mellan de båda publikationerna men utformningen kan ej göras på något annat sätt på grund av uppgifternas beskaffenhet.

Käranden har vidare hävdad att de felskrivningar som förekommit i Gula Sidorna även dykt upp i Gulans databas varför det ska presumeras att kopiering har skett. Gulan AB och Mediaförlaget kan ej svara på varför de anförda felskrivningarna även återfinns i Gulan, men eventuellt kan dessa komma ifrån andra företag som sålt uppgifterna till dem.

Det beslut som kom att fattas av Stockholms tingsrätt resulterade i att Eniro ansågs åtnjuta skydd enligt 49 § URL för sin publikation Gula Sidorna. Skyddet avser själva sammanställningen av uppgifterna, inte de enskilda uppgifterna eller den information som ingår.

Svarandens uppgifter angående tillkomsten av Gulan kan, trots likheten mellan publikationerna, inte med någon grad av säkerhet anses vederlagda. Gulan kan därmed ej betraktas som ett exemplar av Gula Sidorna. Att svaranden infogat uppgifter från Gula Sidorna i Gulan är ett förfarande som ej ska anses inkräkta på Eniros producentskydd då det ej kan bevisas att det skett i speciellt stor omfattning. Sålunda kom tingsrätten fram till att Eniro ej visat sannolika skäl för att intrång förekommer i deras rätt till Gula

Sidorna. Yrkandet om interimistiskt vitesförbud lämnades därför utan bifall.⁶³

Hovrätten har dock befunnits vara av en annan åsikt.⁶⁴ Vid en jämförelse av helhetsintrycket finner hovrätten att yrkesregistret i Gulan har en framträdande likhet med branschregistret i Gula sidorna. ”Det föreligger därför ett starkt stöd för att Gulan är en efterbildning av Gula Sidorna.” Hovrätten ser också till den stora skillnaden i struktur i de publikationer varifrån Gulan säger sig ha hämtat information. Rätten lägger också vikt vid att ingen trolig förklaring har getts till hur de identiska fel som påträffats uppkommit. Det har därför enligt Hovrätten ej gjorts sannolikt att Gulan framtagits självständigt och det föreligger en fara för att Gulan och Mediaförlaget genom att fortsätta intrånget förringar värdet av Eniros katalogskydd varvid vite á 1 miljon kronor fastställdes.

10.2 Övriga europeiska avgöranden

Den värld som vi idag lever i med snabb tekniköverföring kombinerat med en mer omfattande gränsöverskridande juridik har lett till att internationella juridiska regleringarna kombinerat med internationell praxis har kommit att spela en betydligt större roll. Speciellt för EG:s medlemsländer är detta av stor betydelse då det för oss gemensamma databasdirektivet reglerar en gemensam ståndpunkt som måste upprätthållas.

Skyddet ska alltså inom EU vara det samma men frågan är om detta verkligen är fallet. Självklart är skyddet väldigt likartat länderna emellan i och med att det är baserat på samma direktiv. Kan vi dock verkligen förvänta oss att de nationella domstolarna ska komma tills samma slutsatser rörande definitioner och tillämpning i väntan på slutligt ställningstagande från EG-domstolen? Kan vi dessutom verkligen lita på att implementeringen av direktivet är exakt likadan i alla länder?

Det finns i alla fall en del nationella avgöranden inom EU som jag har funnit värda att redogöra för. Det första har kommit att bli det mest prejudicerande i Europa vad gäller databasdirektivets tillämpning och följaktligen det som väger tyngst i diskussionerna. De övriga rättsfall som tas upp i detta avsnitt har dock även de nämnts i debatten och visar på den uppsjö av rättsfall som aktualiserats på sistone.

⁶³ Ett likande fall återfinns även i Tyskland angående den på CD-ROM där publicerade *Telefonbuch*. Se även det nedan redovisade fallet rörande telefonkataloger i USA.

⁶⁴ Mål: Ö 3990-01.

10.2.1 British Horseracing Board Ltd. v. William Hill Organization Ltd.

Den 31/7 2000 meddelade den engelska appellationsdomstolen en dom⁶⁵ som rörde databasrätten i den europeiska unionen. Det kom att bli ett av de första avgörandena, må vara ett nationellt sådant, som undersökte innebörden av det nya databasdirektivet. Avgörandet är viktigt inte bara på grund av den status det fått inom den europeiska unionen utan även på grund av dess inverkan på den databasreglering som är att vänta i USA.

William Hill är en stor bookmaker i Storbritannien, med över 1500 licensierade vadslagningskontor såväl som telefonvadslagning. Med Internets genomslagskraft föll det sig naturligt för William Hill att utöka sin vadslagningsverksamhet med onlinevadslagning. Mycket information presenteras på hemsidan varvid potentiella kunder kan genomföra sina val och överväganden.

British Horseracing Board (BHB) stämde dock William Hill på grund av att vadslagningsverksamheten på Internet utgjorde intrång i dess databasrättigheter. Den databas som BHB hade var en databas av stort värde för bookmakers och liknande då den innehöll information om lopp samt information inför loppet. Under lång tid hade William Hill kunnat utnyttja den information som presenterades i BHB:s databas på sina kontor såväl som i sin verksamhet över telefon. När William Hill beslöt sig för att utvidga sin verksamhet till Internet motsatte sig BHB detta genom att yrka att William Hills dagliga överföring av information från BHB:s databas var att se som utdrag eller återanvändning av en väsentlig del vilket databasdirektivets artikel 7 ej tillät. I andra hand yrkade BHB att William Hills utnyttjande av databasen var att anse som stridande mot databasdirektivets artikel 7.5 eftersom denna visserligen inte kräver ett väsentligt utnyttjande men intrång ändå kan föreligga då upprepade och systematiska utdrag sker.

I första instansen fick BHB ett interimistiskt föreläggande mot William Hill som förhindrade företaget att utnyttja databasen. Domstolen fastslog att systematiska utdrag och återanvändning förelåg i vissa delar av William Hills databas. Domstolen fastslog även att William Hill underminerade BHB:s möjligheter att sälja information från sin databas. Följaktligen hade William Hill brutit mot de regleringar som återfinns i databasdirektivets artikel 7.5 enligt domstolen.

I appellationsdomstolen yrkade William Hill att regleringarna i databasdirektivet ej var tillräckligt fastslagna och hävdade att frågan skulle hänföras till EG-domstolen för förtydligande av de relevanta artiklarna. Appellationsdomstolen höll med och hävde det interimistiska föreläggandet

⁶⁵ HC 2000 1335, Royal Court of Justice.

samtidigt som frågan om ytterligare tolkning av de aktuella artiklarna i databasdirektivet hänvisades till EG-domstolen. På det svaret väntar vi alla.

10.2.2 NV Holdingmaatschappij de Telegraaf v. The Foundation Nederlandse Omroep Stichting

Den holländska högsta domstolen har i och med detta avgörande⁶⁶ fastslagit att en ägare av en online databas kan förbjuda andra webbsidor och deras ägare att djuplänka in i innehållet av den aktuella databasen.

Avgörandet från den högsta domstolen ogiltigförklarade i sin tur ett avgörande från en lägre instans som tillät webbsidan för ”El Cheapo”, som opererades av den holländska tidningen ”De Telegraaf”, att söka och erbjuda sökresultat från det holländska fastighetsmäklarförbundets databas, ”NVM”, rörande hus som var tillgängliga för försäljning.

El Cheapos sökmotor tillät de som var på jakt efter ett nytt hus att söka i NVM:s databas utifrån vissa kriterier, som läge och pris, och levererade därefter en lista på de träffar som uppstod.

Enligt Högsta domstolen skyddar de holländska upphovsrättslagarna NVM:s databas trots att NVM själva har gjort databasen tillgängliga för allmänheten via sin webbsida. Högsta domstolen fann att den lägre instansens slutsats, att onlinedatabasen ej förtjänade skydd eftersom det endast var en spinoff av deras tidigare faktiska databas, ej var värd att upprätthålla.

Detta domslut har alltså kommit att få effekten i Holland att sökmotorer som El Cheapo måste få godkännande från ägarna till databaserna i vilka de söker, även de som är tillgängliga för allmänheten online, innan de kan djuplänka in i databaserna och kopiera resultat därifrån.

10.2.3 Stepstone v. OFiR

Stepstone är en tysk online rekryteringsfirma som genom ett vitesföreläggande kunde förhindra OFiR, som är ett danskt mediaföretag, att länka till deras sajt. Stepstone hävdade att samling av arbetsannonser som hade sammanställts online var att anse som en databas och att OFiR gjorde intrång i deras upphovsrätt till databasen genom att djuplänka direkt till arbetsannonserna.

Domstolen ansåg i sina domskäl att OFiR genom sitt djuplänkande hade gjort sig skyldiga till intrång i Stepstones rätt till sin databas. Detta rättsfall har kommit att bli av betydelse eftersom det var första gången som databasdirektivet användes för att stoppa användande av djuplänkar på Internet.

⁶⁶ Court of Appeal of the Hague, 30 January 2001.

Ett senare avgörande i Tyskland som kommit att stödja de slutsatser som framkommit i *Stepstone v. OFiR* är ”*derpoet.de*”. som även det rörde huruvida djuplänkning skall anses vara tillåten från databaser. Den för fallet aktuella sajten innehöll lyrik som av domstolen ansågs vara en databas eftersom den var systematiskt och metodiskt arrangerad ett visst urval av uppgifter. En tysk portal hade genom att djuplänka innehållet i lyrikbanken gjort sig skyldig till intrång i det katalogskydd som enligt domstolen tillerkändes *derpoet.de*.⁶⁷

10.2.4 Aranzadi v. El Derecho

Detta spanska rättsfall⁶⁸ är även det ett utmärkt exempel på databasdirektivets inverkan på nationell nivå.

Bakgrunden till fallet var att El Derecho hade publicerat en CD-ROM skiva innehållande en databas. Denna databas var dock baserad på utdrag från en annan databas tillhörande Aranzadi, även den utgiven på CD-ROM. Förstainstansen i Madrid kom efter hörande av parterna fram till att den aktuella databasen skulle skyddas genom en rätt av sitt eget slag enbart på grund av att den investering som gjorts för att kunna skapa den aktuella databasen var väsentlig. Vidare ansågs det att intrång hade begåtts i Aranzadis sui generis-skydd för den aktuella databasen. Att El Derecho dessutom ansågs ha brutit mot nationell lagstiftning rörande illojal konkurrens gjorde inte hela saken bättre.

10.3 Utomeuropeiska avgöranden

Det exempel som jag tänker ta upp här⁶⁹ kommer att relatera till de förändringar som sker i USA rörande databasskyddet.⁷⁰

För över hundra år sedan ansågs det som givet i USA att om någon sammanställde en databas genom ”the sweat of their brow”, dvs. genom en viss arbetsinsats, var det aktuella verket förtjänt av skydd som vilket annat upphovsrättsligt verk som helst. Efter hand dök en annan skola upp som

⁶⁷ Fallet ”*Stepstone v. OfiR*” samt ”*derpoet.de*” hämtade 2002-08-29 från www.perkinscoie.com/casedigest/icd_results.cfm?keyword1=linking&topic=Linking

⁶⁸ Fallet *Aranzadi v. El Derecho*, hämtat 2002-08-29 från www.geocities.com/SiliconValley/Network/5054/marcos/autor/docs/dbase_eu.htm

⁶⁹ För den intresserade läsaren rekommenderas *Intellectual Reserve Inc. v. Utah Lighthouse Ministry Inc.* 75 F. Supp. 2d 1290 (D. Utah 1999), *Ticketmaster Corp. v. Tickets.com* 2000 U.S. Dist. 4553 (C.D. Cal. 2000), *New York Times Co., Inc. v. Tasini*, 121 S.Ct. 2381 (2001), *Bonneville Intern. Corp. v. Peters*, 2001 WL 869625 (E.D. Pa.), *Random House, Inc. v. Rosetta Books LLC*, 150 F.Supp.2d 613 (S.D.N.Y. 2001) samt Street, Lawrence/Grant, Mark, *Law of the Internet*, New York 2001, kapitel 5 där det redogörs för andra intressanta fall rörande databaser och dess skyddsomfång.

⁷⁰ Förändringar mot ett större skydd för databaser är något som sker i många länder runt om i världen idag men på grund av utrymmesbrist kan de ej tas upp här.

ansåg att enbart en sammanställning av fakta ej skulle vara möjligt att skydda genom upphovsrätten. I ett försök att sammanjämka dessa divergerande åsikter dök det upp en tredje skola som hävdade att på grund av att databasen var skapad ”by the sweat of someones brow” och möda lades på att sammanställa en mängd fakta, som i vanliga fall ej var upphovsrättsligt skyddad, *borde* en sådan databas ändå anses som skyddsvärd. Inte ens de regionala domstolarna i USA kunde enas om en gemensam linje varvid det uppstod en kil i enhetligheten i avgörandena rörande databasernas status.⁷¹

Rättsläget kom dock att ändras i och med fallet *Feist v. Rural Telephone*.⁷² US Supreme Court kom fram till att den gamla ”sweat of the brow”-doktrinen inte längre var vad den en gång varit. Skyddet skulle istället enbart baseras på originalitet då detta var att anse som ”the sine qua non of copyright”, dvs. grundvalen för all upphovsrätt. Upphovsrätten för faktadatabaser blev alltså inte eliminerad men skyddet ansågs istället vara mycket smalt.

Feist är alltså den grund på vilken ”skyddet” för USA:s databaser idag vilar. På grund av införandet av databasdirektivet inom EU har dock skyddsstatusen för databaser ånyo aktualiserats i USA. Det har diskuterats en rad olika sätt på vilka databaserna skulle komma att skyddas, en del redan existerande, andra nya. De sätt som diskuterats är:⁷³

- Databaserna skulle kunna skyddas som sammanställningar, genom att skapa ett nytt sui generis-skydd.
- Databaserna skulle kunna skyddas genom förbud avseende misappropriation (snyltning, illojal konkurrens), ett skyddssätt som dock har visat sig mindre framgångsrikt för databasproducenterna.
- Databaserna skulle kunna skyddas genom kontraktsrätt, vilket vissa databasägare har försökt sig på genom att försöka få användare att acceptera diverse licenser, dock ej med tillräcklig framgång.
- Databaserna skulle kunna skyddas som en företagshemlighet eller affärshemlighet, men då grunden för databasproducenterna ofta är informationen ska bjudas ut till försäljning är detta instrument verkningslöst då det förutsätter att informationen ej offentliggörs
- Det har slutligen också diskuterats huruvida databaser skulle kunna skyddas via patent, men detta kan ej anses vara ett bra resultat då det skulle vara att begå för mycket våld på såväl upphovsrätt som patenträtt.

⁷¹ *The Database Dilemma Updated*, hämtat 2002-08-29 från www.iplegal.com/lib/dbasdlm1.html

⁷² Se kapitel 10.3.1.

⁷³ Förslagen hämtade från Carter, Eugenia/ Gross, Gabriel, *Balancing the European Advantage to Database Protection* hämtat 2002-08-29 från www.gklaw.com/inforesources/irPubET_dbProtect.asp och *The Database Dilemma Updated*, hämtat 2002-08-29 www.iplegal.com/lib/dbasdlm1.html

Samtidigt som databasdirektivet promulgerades i Europa introducerades i USA de första lagförslagen för att få till liknande lagstiftning där. I maj 1996 introducerades the Database Investment and Intellectual Property Antipiracy Act⁷⁴ som i de flesta hänseenden var modellerad efter direktivet. Förslaget skilde sig dock från direktivet så till vida att det föreslogs en skyddstid på 25 år som skulle kunna förlängas i oändlighet så snart väsentlig förändring av databasen kunde påvisas. Detta lagförslag kom dock ej långt i hanteringen då det inte ens klarade sig förbi the House Judiciary Committee.

Efter detta första lagförslag har många kommit att följa. I januari 1999 framlades på en och samma dag fyra förslag med avsikt att skydda databaser. Den viktigaste av dessa var the Collection of Information Piracy Act⁷⁵ som snart kom att följas av the Consumer and Investor Access to Information Act⁷⁶. Trots denna uppsjö av förslag har ingen lagstiftning ännu kommit till stånd. Detta kommer sig främst av att de olika förslagen har varit något radikala. The Antipiracy Act var väldigt beskyddande avseende databasproducenternas intresse, precis som the Access Act i största möjliga mån försökte skydda konsumenterna.⁷⁷ Ingen av de framlagda lagförslagen syftade dock till att skapa en fullvärdig immaterialrätt då det skulle vara att våldföra sig på den amerikanska grundlagen. Klausulen som reglerar immaterialrätt i den amerikanska konstitutionen kan ej stödja att en rätt tillskapas baserad på information, fakta och idéer utan att kränka det första tilläggets rätt till ”free speech”. Det är därför som dessa båda förslag istället till stor del baseras på skydd mot illojal konkurrens då det inte finns lika många konstitutionella problem där att kringgå.⁷⁸

I den amerikanska debatten rörande detta ämne pekas det på flera anledningar till varför databasernas skyddsstatus kunnat debatteras i kongressen under alla dessa år utan att ett tillfredsställande resultat kunnat uppnås. Ur ett *ekonomiskt perspektiv* pekas det bl.a. på att de monopol som skulle tillskapas skulle låsa information som nödvändig för forskning och andra kreativa insatser. Det pekas även på det faktum att konkurrensen skulle sättas ur spel och därmed fördyra informationsprodukter.

Dessa aspekter är dock sådana som även granskats under lupp här i Europa men ej ansetts vara tillräckligt grava för att kunna hindra det aktuella skyddets tillskapande. En faktor som dock kunde ge lite mer förklaring till svårigheterna att komma till konsensus är istället det *konstitutionella perspektivet*. Ett tillskapande av databasskydd har visat sig vara svårt att förena med såväl den amerikanska Commerce Clause, Copywrite Clause som the First Amendment i och med att allmänhetens tillgång till

⁷⁴ H.R. 3531

⁷⁵ H.R. 354

⁷⁶ H.R. 1858

⁷⁷ Perkins, Amanda *United States Still No Closer to Database Legislation*, E.I.P.R. [2000] s. 366.

⁷⁸ Perkins, Amanda *United States Still No Closer to Database Legislation*, E.I.P.R. [2000] s. 368.

information och rådata skulle komma att hindras. I samband med detta har även ett *integritetsperspektiv* kommit att segla upp då USA ej heller ännu har ett tillräckligt skydd mot utnyttjande av personuppgifter.

Framför allt finns det många som hävdar att ett ytterligare databasskydd ej är nödvändigt överhuvud taget då det redan existerande lilla upphovsrättsskyddet kombinerat med kontraktsrätt och skyddet mot illojal konkurrens skulle vara tillräckligt. Vissa hävdar dessutom att detta område överhuvud taget inte ens borde regleras med hjälp av juridiken då det bästa borde vara om problematiken löstes med hjälp det skydd som tekniska landvinningar istället kan ge.⁷⁹

Dock har det börjat ske en del på regional nivå då individuella delstater har börjat genomföra försök att lagstifta om databaser. I Georgia var det mycket nära att ett lagförslag som var väldigt producentvänligt kom att bli verklighet. Dock kom detta lagförslag på regional nivå att anses som allt för monopolskapande och stoppades i sista stund.⁸⁰ Frågan är dock om det inte var det bästa som kunde hända då det borde vara upp till kongressen att besluta om tillskapandet av ett skydd enhetligt för hela USA. Mardrömmen hade varit 50 olika delstatliga regleringar i det stora landet i väst vilket inte hade gjort något annat än att försvåra processen ytterligare.

USA:s oförmåga att komma till konsensus har dock i sin tur kommit att influera databasdirektivet då det ej tillåter medlemsländerna att utvidga sitt sui generis-skydd rörande databaser ägda av utländska företag såvida deras skydd ej har samma minimiskydd som databasdirektivet genererar. Detta är anledningen till varför amerikanska databasproducenter ej kan dra nytta av det vidare EU-skyddet genom att försöka marknadsföra sina produkter utomlands. En reglering som av den amerikanska industrin dock har setts som det första steget av EU mot ett sanktionerande av storskalig piratkopiering av de amerikanska databaserna.⁸¹

10.3.1 Feist Publ. Inc. v. Rural Telephone Service Co.

Det ledande amerikanska rättsfallet, som ovan omnämnts, rörande databasers status är *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*⁸² I detta fall avgjorde Högsta domstolen att Kongressen med hjälp av den konstitutionella federala lagen kunde skydda verk med hjälp av upphovsrätten endast om verken i fråga uppvisade ett visst mått av originalitet. Domstolen fann att den för målet aktuella telefonkatalogen saknade den originalitet som behövdes för att den skulle kunna skyddas

⁷⁹ Yu, Peter, *Evolving Legal Protection for Databases*, hämtat 2002-08-29 från www.gigalaw.com/articles/2000-all/yu-2000-12-all.html

⁸⁰ Isenberg, Doug, *The Great Database Debate*, hämtat 2002-08-29 från <http://www.gigalaw.com/articles/2001-all/isenberg-2001-04b-all.html>

⁸¹ Perkins, Amanda *United States Still No Closer to Database Legislation*, E.I.P.R. [2000] s. 367.

⁸² 499 U.S. 340 (1991).

Detta skapade oro bland ägarna till det, i denna vår tidsålder, ökande antal faktadatabaser som inte skulle kunna skydda sina investeringar upphovsrättsligt. I vissa fall skulle databaserna kunna skyddas med hjälp av kontraktsrätt⁸³, andra aspekter skulle kunna avhjälpas med hjälp av gammal doktrin.⁸⁴ Ett övergripande skydd för databaser skyltade dock med sin frånvaro.

Kärande i det här aktuella målet var Rural Telephone Service Co. som är ett telefonföretag i nordvästra Kansas. Rural är enligt staten skyldiga att producera en sammanställning av alla kunder, inordnat i såväl vita som gula sidor. Vad som var relevant för detta mål var de vita sidorna som består av telefonkundernas namn i alfabetisk ordning, i den stad i vilka de bor och deras telefonnummer. Rural får sin information från kunderna när de ansöker om att få ett telefonnummer tilldelat sig.

Svaranden, Feist Publications Inc., publicerade telefonkataloger för stora områden. Den för målet aktuella publikationen var en katalog som täckte 11 olika telefonbolag. Feist hade fått rätt att använda uppgifter från alla bolag utom just Rural, men beslöt sig ändå för att publicera vissa av de aktuella uppgifterna utan Rurals tillåtelse.

I första instansen stämde Rural Feist för upphovsrättsintrång. Feist hävdade dock att de aktuella uppgifterna ej föll under amerikansk upphovsrätt. Domstolen gav ändå Rural rätt i och med att telefonkataloger de facto hade ansetts kunna åtnjuta upphovsrätt enligt andra lägre instanser.

Fallet överklagades dock till Högsta domstolen vilken beviljade prövningstillstånd. Domstolen kom fram till att originalitet måste finnas för att erhålla upphovsrätt och fastställde att för den aktuella telefonkatalogen var nivån på originaliteten väldigt låg. Enligt domstolen samlade Rural bara faktisk information, vilket det till och med var tvungna att göra, och organiserade dessa uppgifter på enklast möjliga sätt. Den slutsats som drogs var att Feist inte begick upphovsrättsligt intrång och konstaterade att ”*copywrite rewards originality, not effort*”.

Det prejudikat som sattes här har alltså den betydelsen att fakta är fakta och om inte den aktuella informationen på något sätt är kreativt ändrad eller sammanfogad skyddas den inte av upphovsrätten. Den telefonkatalog som förelåg i det aktuella fallet var inte sammanställd på ett sätt som var originellt eller kreativt och därför ej skyddbart. Amerikanska domstolar skall, enligt domskälen, upprätthålla den ursprungliga tanken med upphovsrätt nämligen att främja kreativitet, nyhet och innovation.

⁸³ Vilket skedde i *ProCD Inc. v. Zeidenberg*, 86 F.3d 1447 (7th Cir. 1996).

⁸⁴ Se vidare *eBay, Inc. v. Bidder's Edge, Inc.*, 100 F.Supp.2d 1058 (N.D. Calif. 2000) där det talas i termer om virtuella intrång.

10.3.2 Motorola v. NBA

I det här målet⁸⁵ anklagades Motorola och företaget Stats Inc. för upphovsrättsligt intrång av National Basketball Association. Föremålet för upphovsrätten var de resultat och den statistik från basketmatcherna som NBA administrerade. De resultat och den statistik som var aktuell i målet publicerades av Stats Inc. på Internet såväl som skickades till personsökare, marknadsförda av Motorola.

Utöver det i fallet hävdade upphovsrättsintrånget var en av grunderna för stämningen också "misappropriation" som i huvudsak går ut på att fripassagerare och snyltande på någon annans arbete ej får förekomma⁸⁶, en doktrin med anor från fallet *INS v Associated Press* från 1918.

I alla instanser i målet kom domstolen fram till att information, såsom den i fallet aktuella, inte var upphovsrättsligt skyddad. Den amerikanska lagen är i detta avseende mycket lik den svenska.⁸⁷ Idrott är inte upphovsrättsligt skyddsvärt på grund av den avsaknad av upphovsman som den uppvisar. Idrottsmannen styrs exempelvis endast av tävlingsmomentet och andra oförutsebara händelser. Att som Stats och Motorola då rapportera vad som händer på planen kunde därför ej ses som ett upphovsrättsligt intrång.

Inte heller det faktum att Stats Inc. samlade in uppgifterna genom att titta på de TV-sändningar som NBA hävdade sig ha upphovsrätt till blidkade domstolen. Stats Inc. och Motorola ansågs rörande detta faktum endast samla in de rena uppgifter som vem som helst hade kunnat göra från åskådarplats.

Angående "misappropriation"-yrkandet beaktade visserligen domstolen att NBA hade för avsikt att starta en egen liknande tjänst men fann ändå att Stats Inc. och Motorola samlade sin information på egen hand och alltså ej kunde anses snylta på NBA. Käromålet ogillades i sin helhet.⁸⁸

⁸⁵ 105 F.3d 841 (2nd Cir. 1997).

⁸⁶ Förklaring hämtad från Bengtsson, Bo, "Vem äger rekordet" SvIJF 1999 nr. 4 s. 28.

⁸⁷ Bengtsson, Bo, "Vem äger rekordet" SvIJF 1999 nr. 4 s. 28.

⁸⁸ Hade det i målet istället rört sig om att Stats. Inc och Motorola hade hämtat sin information från den förmedling till vilken NBA har licensierat rätten att förmedla resultat är det mycket möjligt att utgången hade blivit en annan. Stats Inc. och Motorola ansågs här som egenhändiga insamlare av information.

11 Analys

Upphovsrätten brottas idag med en problematik som i stort kan delas in i tre motstridiga tendenser:

- ensamrättstendensen
- konkurrensrättstendensen
- informationsfrihetstendensen

Ingen av dessa tendenser kommer någonsin att kunna segra på egen hand, vilket för övrigt inte är att anse som önskvärt. Det som istället är av intresse är vilken avvägning som är det bästa för dagens globala samhälle. Essensen är att vid erkännandet av exklusiva rättigheter måste en balans mellan informationskonsumenters och informationsproducenters olika intressen säkerställas.

Databaser kan i Sverige, som tidigare beskrivits, skyddas på tre olika sätt. Vissa databaser uppfyller kraven på att få klassas som verk enligt 1 § URL, en klassificering vilken oftast uppfattas som någorlunda problemfri. Lika problemfritt fungerar även sättet på vilket databaser skyddas som samlingsverk. Vad som istället vållat problem är vilken sorts sammanställningar som ska anses omfattade av katalogskyddet och i vilken grad dessa ska skyddas. Gränsdragningen är i detta fall ej klar vad gäller avvägningen mellan de ovan beskrivna tendenserna.

Det övergripande skyddet för sammanställningar brottas även med problemet med en växande digitalisering. Är databaser då att uppfatta som annorlunda på Internet? Är det någon skillnad på de bedömningsgrunder som spelar in i avgörandet av det skydd med vilket de ska omfattas?

Detta är några av de aspekter jag har för avsikt att belysa i denna analys samt ett försök att blicka in i framtiden vad gäller utvecklingen på detta omvälvande område.

11.1 Är databaser att uppfatta som annorlunda på Internet?

Frånsett att det föreligger vissa fina legala skillnader avseende de digitala databaserna är det största problemet som dessa brottas med knappast att den grundläggande juridiken är för divergerande. Tvärtom är det stora problemet istället att tillämpa en juridik skapad för databaser eller sammanställningar i

en värld utan datorer på den sortens databaser som den nya teknologin kan göras ansvarig för.⁸⁹

Den omfattning med vilken databaserna kan spridas och framställas digitalt idag möjliggör för det första en större möjlighet till intrång än vad som förut kunde tänkas. Bevisbördan i mål rörande databaser anses också som svårare att uppfylla.⁹⁰ Information kan nämligen erhållas från många olika håll och att definitivt bestämma originalkällan kan därmed i många avseende anses som intrikat. Samtidigt som informationen i sig är fri, lämnar dock varje användare i den digitala världen ”spår” efter sig som kan utnyttjas som ett nytt instrument för att avgöra sådan bevisbördeproblematik.

För det andra är sättet på vilket envar nu kan kopiera stora delar av en databas mycket större än tidigare. Längre har vi förlitat oss på en lagstiftning som, när den skapades, knappast kunde förutse den realitet i vilken vi idag lever. Lagstiftningen har länge legat långt efter teknikutvecklingen och det är en verklighet vi kommer att få finna oss i. Den takt som krävs för att skydda den innovation och de investeringar som ligger bakom de moderna databaserna är ändå något lagstiftarna borde kunna upprätthålla. Har vi idag då en legal grund att stå på för att leva upp till detta?

Många ansträngningar har gjorts för att så skall vara fallet. Som tidigare nämnts var de nordiska länderna de första att skapa föregångaren till dagens katalogskydd, ett initiativ som kom att följas av EU i och med databasdirektivet. Dessa initiativ har fallit väl ut och därmed kan vi konstatera att lagstiftarna åtminstone till stor del har gjort vad som förväntas av dem. Med varje lagstiftning följer dock en problematik, speciellt när upptagningsområdet är så stort som EU, som innebär implementeringsproblem. Inte bara problem med att implementera direktivet i den nationella lagstiftningen utan också problemet med att implementera de bakomliggande tankarna i såväl rättsmedvetande som nationell praxis.

Vad gäller databasdirektivets införlivande i den svenska lagstiftningen reagerar jag till att börja med mot att envar, för att förstå det skydd vilket en databasproducent tillförsäkras, måste besitta djup förståelse i upphovsrättens uppbyggnad då det aktuella skyddet är relativt svårt att utläsa ur lagtexten. Detta är i sig ett problem, men än svårare blir det ändå då vi ska tillägna oss de skillnader bl.a. rörande definitioner som uppstår då det vid sidan om det svenska nationella databasskyddet även finns ett direktiv att tyda. Att sedan den svenska upphovsrättslagen omtalar sammanställningar jämfört med direktivets databas är ett problem som ytterligare pekar på de skillnader som görs på databaser i olika medier. Denna skillnad skapar dock inga direkta legala problem utan är främst att hänföra till den förvirring som en person utan djupare juridiska kunskaper inom området kan komma att uppleva.

⁸⁹ Databasdirektivet är förvisso skapat för den nya teknologin, men många ålderstigna nationella lagstiftningar kvarstår fortfarande.

⁹⁰ Se exempelvis tingsrättsavgörandet i Eniro AB v. Gulan AB & Mediaförlaget.

För att ytterligare problematisera det hela finns det delar av databasdirektivet som ej ännu har kommit till uttryck i den svenska lagstiftningen, varvid främst databasdirektivets viktiga Art. 7.5 åsyftas. Må vara att denna reglering återfinns i de svenska rättsskiparnas medvetande men nog borde en sådan viktig reglering ändå få komma till uttryck i vår nationella lagtext?

Databaserna är alltså att uppfatta som annorlunda, med en snabbare och mer omfattande möjlighet till intrång. De problem som lagstiftningen brottas med, de problem som är skilda från de sammanställningar som ej återfinns på Internet, är dock avhjälpbara. Det är bara upp till lagstiftningen och rättsskipningen att finna den exakta lösningen för detta. Den legala grunden är alltså i stort sett den samma men behovet att finna gemensamma fastlagda bedömningsgrunder för alla databaser, även de i olika medier, är en sak för tiden och rättsskipningen att utvisa.

11.2 Praxis

Den praxis vilken vi har att röra oss med vad gäller databaser är lika väsensskild som databaserna i sig kan vara. De frågeställningar som praxis kan uppvisa rörande databaser som skyddas som ordinära upphovsrättsliga verk torde vara tämligen oproblematiske, fränsett de gränsdragningsproblem som kan komma att uppstå i det enskilda fallet. Även vad gäller svårigheterna med olovligt förfogande av material, som återfinns i databaser, på grund av länkning borde börja se slutet på sin problematik då dessa ärenden har kommit under domstolarnas bedömning allt oftare på sistone.

Den stora svårigheten rörande oklarheter inom rättspraxis vad gäller databaser återfinns idag rörande hur katalogskyddet ska utformas närmare och vilken tolkning som ska ges de aktuella bestämmelserna.

Det ”nya” katalogskyddet i upphovsrätten har som visats återopats i en del större tvister. Utgången i dessa tvister skapar ingen entydig bild av rättsläget. Databasskyddet kan vara en effektiv och kraftfull rättighet, men vissa avgöranden tyder på motsatsen. Anledningen till att motstridiga budskap har avgetts härrör till allra största del från det faktum att EG-domstolen ännu ej haft möjlighet att fälla ett avgörande baserat på databasdirektivet som i sin tur blir vägledande för den nationella domstolen och den inhemska lagtolkningen.

Det förefaller också vara en svårighet för rätten att i viss mån ej sammankoppla upphovsrätten och sui generis-rätten så till vida att ett visst mått av originalitetskrav eller andra därmed jämförbara bedömningsgrunder smyger sig med i bedömningen. Sui generis-rätten är just det, *en rätt av sitt eget slag*, med egna bedömningsgrunder och rättsverkningar och borde

bedömas därefter, trots dess nära anknytning till den "egentliga" upphovsrätten.

Som visats i *Fixtures Ltd. v. Svenska Spel AB* finns det en del problem vid tolkningen av de aktuella bestämmelserna. Framför allt verkar det som om även landets domstolar har insett att URL inte är helt täckande då databasdirektivet diskuteras minst lika frekvent. Detta är något som ej skulle ha behövts om direktivet till fullo hade implementerats. Svea hovrätt uppehåller sig i dina domskäl kring diskussionen om hur Art 7.1 och 7.2 i kombination med Art. 7.5 ska tolkas. Artiklarna i fråga rör vad som ska anses vara utdrag ur en databas, särskilt i samband med återkommande och systematiska utdrag av i och för sig oväsentliga delar. Hovrättens väl enkla slutsats; att det ej påvisats att Svenska Spel gjort utdrag ur databasernas innehåll anser jag vara under all kritik. Detta är en av de mest fundamentala frågor som kan diskuteras inom detta område och hade därför förtjänat en mer omfattande behandling än vad den fick. Förvisso är detta ett mycket komplicerat och intrikat ställningstagande då effekterna av prejudikat på detta område kommer att få långtgående konsekvenser oavsett vilken utgången hade blivit.

Hovrätten verkar basera sin slutsats på det faktum att de utdrag som gjorts, som i övrigt faller under Art. 7.5, ej har återinförts i Svenska Spels sammanställningar i samma ordning som den ursprungligen var i då den hämtades från *Fixtures* hemsida. Att ett företag ska kunna ta sig runt denna bestämmelse bara genom att arrangera uppgifterna i en annan ordning tycker jag är beklagligt och anser inte ens att det är i överensstämmelse med databasdirektivet. Att de utdrag som Svenska Spel gjort måste uppvisa exakt samma inre ordning förefaller mig stjälpna den mening som databasdirektivet grundas på. Jag anser nämligen att parasiterande, återkommande eller systematiska utdrag eller återanvändning av vid varje tillfälle oväsentliga delar av innehållet i sig inte kräver samma inre ordning. Det är just därför som artikeln reglerar *oväsentliga delar*.

Jag håller även med Jan Rosén så till vida att det avgörande måste vara huruvida databasproducentens rättigheter orsakas oförsvarlig skada. Preambel 42 ger också att det inte bara är en framställning av parasiterande och konkurrerande produkter som skall motverka, utan även användning som undergräver databasframställarens investering på ett kvalitativt eller kvantitativt sätt. Det är alltså databasproducentens marknadsposition, åstadkommen genom dennes investering i databasen, som ska skyddas.

Ännu mer skeptisk till Svea hovrätts dom blir jag då direktivets preambel 21 beaktas. Denna stipulerar tydligt att det inte krävs att material som sammanställts i en databas fysiskt måste ha lagrats på ett organiserat sätt för att skydd skall kunna erbjudas.

Domare Laddie har i fallet *William Hill v. British Horseracing Board*, ett något liknande resonemang. Han konstaterar i sin dom för det första att sui

generis-skyddet främst avser investeringar som utmynnar i anskaffande, verifierande eller presentation av innehållet i en databas. Detta är en åtskillnad som också återfinns i direktivets Art 7.4. Laddie påpekar även att den som gör ett utdrag ur en databas inte undgår att göra intrång genom att presentera innehållet i en databas i en annan ordning.⁹¹

Domare Laddie aktualiserar även en annan viktig komponent i sui generis-skyddet, nämligen databasproducentens skydd mot att annan drar fördel av databasens fullständighet och adekvans. Med detta menas att skyddet för producentens investering inte omfattar införskaffandet utan även granskningen av uppgifter.

På grund av detta anser jag att utgången i *Eniro AB v. Gulan AB* är något mer att föredra. Hovrätten har här inte stirrat sig blind på huruvida alla uppgifter som återanvänts har infogats i samma ordning. Visserligen rör målet främst huruvida bevisningen för att efterbildning har skett är uppfylld och tolkningsfrågorna är inte fullt lika många i detta fall. Utgången pekar dock ändå på att ett effektivt sui generis-skydd är närvarande i Sverige idag. Bara för att jag förespråkar efterlevnad av sui generis-skyddet, som det gestaltas i direktivet idag, är jag dock inte blind för de problem som kan komma att uppstå. Genom utgången i detta rättsfall har det ändå visats att information de facto har monopoliserats. För hur många olika sätt kan en telefonbok byggas upp på? Hur garanteras tillgång till dessa telefonuppgifter om de inte står att finna i ett centralt register? Är det verkligen rätt att hindra andra konkurrenter från att vidareutveckla en existerande produkt, till gagn för konsumenterna, bara på grund av att någon var ”först till kvarn”?⁹²

Som synes finns det många problemområden som en prejudicerande dom på detta område skulle klargöra. Jag har här bara fokuserat på en del av dessa, nämligen de som jag, på grund av den praxis som aktualiserats i denna uppsats, har konfronterats med. Snart kommer dock en del av frågorna att få sina svar. I EG-domstolen har mål rörande databasdirektivets tolkning blivit anhängiggjorda. De frågor som har ställts till EG-domstolen i det där anhängiggjorda målet mellan *Fixtures Ltd.* och det finska *OY Veikkaus AB*⁹³, ett mål med i stort sätt samma upplägg som det rörande *Svenska Spel*, är:

1. Kan villkoret i Art. 7.1 i direktivet att det ska finnas ett samband mellan investeringarna och upprättandet av en databas tolkas på så sätt att, vad avser ”anskaffning” och ”anskaffning som visar sig innehålla en väsentlig investering”, investeringen i förevarande fall skall avse fastställelsen av matchdagar och vilka lag som ska spela i par mot varandra, och att upprättandet av säsongsprogrammet, vid bedömningen av huruvida kriterierna för att ge skydd föreligger, innefattar investeringar som inte är relevanta?

⁹¹ Chalton, Simon, *Database Right: Stronger Than it Looks?*, E.I.P.R [2001] s. 299.

⁹² Svaret till denna fråga kan stå att finna i mina avslutande kommentarer rörande utvärderingen av databasdirektivet.

⁹³ Mål C 46-02

2. Syftar direktivet till att hindra andra personer än upphovsmannen till säsongsprogrammet från att utan tillstånd använda de data som förekommer däri, i syfte att anordna tippning eller för andra kommersiella ändamål?
3. Skall Veikkaus användning av databasen i enlighet med direktivet anses avse en kvalitativt eller en kvantitativt sett väsentlig del av databasen, med hänsyn till att det av de data som finns i säsongsprogrammet vid varje tillfälle endast är data som behövs för en vecka som används i de tipskuponger som upprättas för en vecka och till att data som avser matcherna samlas in från och granskas hos andra källor än databasproducenten, vilket dessutom sker under hela säsongen?

Även William Hill v. British Horseracing Board har i juni 2002 blivit anhängiggjort i EG-domstolen⁹⁴. De frågor som domstolen har att svara på i detta mål är något mer allmänt hållna och manar till omfattande begreppsdefiniering vilka kommer att leda till stora klargörande väl besvarade. Jag bifogar även dessa frågeställningar då jag anser att de på ett exemplariskt sätt visar på de oklarheter som fortfarande finns.

1. Skall någon av uttrycken
 - a) ”väsentlig del av innehållet i en databas” eller
 - b) ”[o]väsentliga delar av innehållet i databas[en]”
 i artikel 7 i direktivet anses omfatta verk, data och andra element som kommer från databasen, men som inte är strukturerade systematiskt eller metodiskt och inte är tillgängliga var för sig på samma sätt som i databasen?
2. Vad avses med begreppet ”anskaffning” i artikel 7.1 i direktivet?
3. Skall begreppet ”granskning” i artikel 7.1 i direktivet tolkas på så sätt att det endast innebär att då och då säkerställa att uppgifterna i en databas är eller förblir korrekta?
4. Vad avses med följande uttryck i artikel 7.1 i direktivet
 - a) ”en kvalitativt ... sett väsentlig del av databasens innehåll” och
 - b) ”en kvantitativt ... sett väsentlig del av databasens innehåll”
5. Vad avses i artikel 7.5 i direktivet med uttrycket ”[o]väsentliga delar av innehållet i databas[en]”
6. När det gäller vart och ett av nedanstående begrepp önskar rätten i synnerhet få klarhet i följande:
 - a) betyder ”väsentlig” något mer än ”obetydlig”, och i sådant fall vad?
 - b) betyder ”oväsentlig” del endast att den inte är ”väsentlig”?
7. Skall begreppet ”utdrag” i artikel 7 i direktivet på så sätt att det endast omfattar överföring av databasens innehåll direkt från databasen till annat medium, eller omfattar det även överföring av verk, data eller andra element, som indirekt kommer från databasen och som sker utan direkt tillgång till databasen?
8. Skall begreppet ”återanvändning” i artikel 7 i direktivet på så sätt att det endast omfattar tillgängliggörande för allmänheten av databasens innehåll direkt från databasen, eller omfattar det även tillgängliggörande för allmänheten av verk, data eller andra element, som indirekt kommer från databasen och som sker utan direkt tillgång till databasen?

⁹⁴ Mål C 203-02.

9. Skall begreppet "återanvändning" i artikel 7 i direktivet på så sätt att det endast omfattar det första tillgängliggörandet för allmänheten av databasens innehåll?
10. Vad avses i artikel 7.5 i direktivet med "förfoganden som strider mot normalt bruk av databasen eller som oskäligt inkräktar på databasproducenten[s legitima intressen]"?
11. Skall artikel 10.3 i direktivet tolkas på så sätt att en databas som är resultatet av "väsentlig ändring" i innehållet i en databas, vilket medför att den tilldelas sin egen skyddstid, skall anses vara en ny, separat databas, även med avseende på artikel 7.5?

Utgången i de aktuella målen kommer att bli vägledande för alla andra mål som samtidigt pågår i Europa och för de mål som därefter kommer att följa. Inställningen till hur databasdirektivet skall tolkas har varit skiftande runt om i Europa. Såväl Sverige som Holland har valt att tillämpa en mer strikt tolkning till skillnad från många andra länder vilket de ovan omskrivna rättsfallen har kommit att visa.⁹⁵

Oavsett vilken utgången blir står det klart att konsekvenserna kommer att bli stora för endera parten. Om svarandesidan erhåller rätt att göra utdrag från kärandens databas spolieras dennes vilja och förmåga att investera de monetära resurser i databasen som annars skulle vara fallet. Detta eftersom käranden då förlorar möjligheten till inkomst som denne annars hade haft då uppgifterna hade kunnat bjudas ut till dem med behov därav, exempelvis Svenska Spel. Om istället ett bolag som Fixtures Ltd. erhåller rätt till sin databas och de där ingående uppgifterna kommer vi fortfarande till viss del att brottas med problematiken om hur mycket som är att anse som ett utdrag eller återanvändning av den aktuella sammanställningen. Framför allt finns risken att information monopoliseras vilket i sin tur kan leda till en snedvridning och ytterlighet av de tendenser som omnämndes inledningsvis i detta kapitel. Att EG-domstolen har ställts inför en svår fråga råder det ingen tvekan om. Ehuru kommer den ej till fullo att kunna klarlägga hela det spektrum av frågor som kan komma att uppstå för att vi ska få en samhällsmässigt önskvärd avvägning. Istället är min förhoppning att domstolen ska lägga en bas som de olika nationella domstolarna kan bygga vidare på och utifrån den göra en skönsmässig men ändå likartad bedömning från fall till fall.

11.3 Möjliga vägar för utveckling

När det nu har visats på en viss diskrepans i uppfattningen om sättet på vilka databaserna skyddas på idag, finns det då några andra skyddsmodeller som skulle vara mer önskvärda?

⁹⁵ Colston, Catherine, *Sui Generis Database Right: Ripe for Review?*, hämtat 2002-08-29 från www.elj.warwick.ac.uk/jilt/01-3/colston.html

Det pågår för tillfället ett ”battle of power” i den digitala världen. Gamla aktörer finner för gott att lämna scenen, nya dyker upp. De ”vapen” som finns att ta till är av *teknisk, kontraktuell* och *legal* natur.⁹⁶

De *tekniska* sätten att skydda en databas på är enkla då de inte kräver de insatser från samhället som annars blir nödvändiga. Jag ser dock inte på vilket sätt marknaden själva skulle kunna skydda sina produkter i den omfattning som skulle behöva vara nödvändig för att tillräckliga incitament för tillskapandet av en databas skulle kunna finnas. Jag anser de tekniska lösningarna vara ett bra komplement till den existerande lagstiftningen, ett sätt för producenten att själv känna att denne gör något åt problematiken.

De *kontraktuella* sätten att skydda databaser är exempelvis med hjälp av licenser och avtal. Möjligheten att databasskyddet skulle kunna regleras med hjälp av licenser tror jag inte är speciellt stor, i varje fall inte på frivillig väg. Varför skulle en databasproducent frivilligt vilja dela med sig av en konkurrensfördel även om denne skulle erhålla viss monetär kompensation för sitt upplåtande? De enda möjligheterna jag kan se är att någon sorts tvångslicensiering tillskapas. I mitt tycke skall i sådant fall denna tvångslicensiering existera samtidigt som sui generis-skyddet.⁹⁷

Rörande databasavtal kan sägas fortfarande råda en sorts ”vilda västern”, med otydliga, obalanserade eller obefintliga avtalstexter.⁹⁸ Mellan aktörerna finns dock behov av att upprätta avtal, kanske speciellt innan dess lagstiftning på området blivit tillbörligt tolkad och utredd. I princip finns följande avtal rörande databaser:⁹⁹

- *Datalämnaravtal*. Ett avtal enligt vilken en informationslämnare tillhandahåller information för att den ska bli tillgänglig för datoriserade söktjänster. (exv. en myndighet)
- *Dataregisteravtal*. En av parterna åtar sig att för motpartens räkning överföra och lagra information.
- *Datasökningsavtal*. Detta avtal reglerar förhållandet mellan databasvärden och användaren.
- *Dataköpsavtal*. En variant av datasökningsavtalet. Datasökningsavtalet har mer som utgångspunkt att användaren söker och får tillgång till viss information. Genom ett dataköpsavtal köper användaren information exempelvis för återanvändning i sin egen databas. Avtalet mellan informationslämnare och databasvärd är en form av dataköpsavtal.
- *Datasammanställningsavtal*. Avtal om mer avancerade sammanställningar och sökningar.

⁹⁶ De Wever, Wilfried och Leuven, K.U., *Information protection and the new role of copyright law*, hämtat 2002-08-29 från www.jura.au.dk/challenges/papers/auteursrecht.pdf

⁹⁷ Se längre fram i analysen för ytterligare påpekanden rörande tvångslicensiering.

⁹⁸ Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999, s. 348.

⁹⁹ Seipel, Peter, *Databasrätt - fokus på upphovsrätt och avtal*, Stockholm 1990, s. 49 ff.

När det gäller de *legala* sätten att skydda en databas finns det en del olika sätt att tillgå. Som redan har diskuterats kan databaser skyddas med hjälp av de regleringar som upphovsrättslagstiftningen har att erbjuda. Det legala skyddet för företagshemligheter har, speciellt i den amerikanska debatten, framkastats som ett möjligt sätt att skydda databaser. Lagar tillskapade att skydda företagshemligheter är de facto utomordentliga på att skydda det de är designade för att skydda, dvs. företagshemligheter. Företagshemligheter kan ibland komma att omfatta databaser, men att se det som ett regelrätt databasskydd är inte helt tillfredsställande. Företagshemlighetslagar skyddar bara information om den är att anse som hemlig vilket kan vara att föredra avseende exempelvis kunddatabaser. Då många databasproducenter har för avsikt att sälja sina produktioner har dock regleringar om företagshemligheter inget att tillföra.

Konkurrenslagar, och i viss mån marknadsföringslagar, är väl de som vid sidan av upphovsrättsregleringar kan komma att erbjuda det mest omfattande skyddet. Konkurrensrätten kan dock bara erbjuda skydd i just konkurrenssituationer och därför kommer de otillbörligheter som kan ske utanför detta förhållande att lämnas oreglerade om inget upphovsrättsligt skydd existerar.

Det finns alltså de som hävdar att tekniska och kontraktuella lösningar kan komma att göra upphovsrätten överflödiga. Såväl kontraktuella som tekniska lösningar dras dock med sina väl kända begränsningar. De kontraktuella lösningarna drabbar i stort sett bara förhållandet avtalsparterna emellan och de tekniska lösningarna brukar stöta på hård kritik från såväl förkämparna för personskydd som äganderätt. Upphovsrätt har alltså fortfarande en viktig roll att spela, må vara att denna roll i en hel del hänseenden kan komma att reduceras till ett *deus ex machina*.¹⁰⁰

Sui generis-rätten har fördelen att det har en a priori effekt emedan reglerna om otillbörlig konkurrens enbart kan användas a posteriori. Dessutom skyddar sui generis-rätten bättre då den inte enbart erbjuder skydd för databasproducenten mot konkurrenter utan även mot användare som skadar investeringen i fråga men som inte har något vinstintresse.¹⁰¹

Vissa debattörer har till och med ifrågasatt hela grunden för skyddet av databaser på sättet som det genomförs idag. Frågan har rests huruvida det är riktigt att värna investeringar på det sätt som gjorts. Alla investeringar görs med viss risk; går det bra erhålles plus i kassan och den motsatta effekten uppnås då investeringarna inte går fullt lika bra. Det handlar alltså om allmänna ekonomiska regler och ett skydd för (dåliga) investeringar kan

¹⁰⁰ Det finns alltså en fara för att upphovsrätt bara kommer att ses som ett instrument för att försäkra upphovsmannen skälig kompensation.

Pouillet/Willems/Lobet-Maris, *Vers une société de l'information*, cahiers du Centre de Recherches Informatique et droit, nr. 10 1995, s. 45.

¹⁰¹ De Wever, Wilfried och Leuven, K.U., *Information protection and the new role of copyright law*, hämtat 2002-08-29 från www.jura.au.dk/challenges/papers/auteursrecht.pdf

komma att påverka dessa negativt.¹⁰² Detta är en åsikt som jag till viss del kan förstå men samtidigt ser jag inte hur tillskapandet av nya databaser skulle kunna uppnås utan tillbörligt skydd då investeringarna görs så pass osäkra.

Ur ekonomisk synvinkel kritiseras det nuvarande europiska upphovsrättsliga skyddet då beslutsunderlaget för införandet av databasdirektivet var undermåligt. Underlaget ansågs som allt för ensidigt och saknade dessutom empiriskt stöd. Informations karaktär av något som är ”public good” och framväxten av avancerade möjligheter till digital kopiering talade visserligen för att databaser skulle inkluderas i den upphovsrättsliga familjen för att undvika underproduktion. På grund av att sui generis kom att generera ett så omfattande skydd ställdes dock frågan huruvida en passande balans mellan ”social welfare losses”, som uppstod genom underproduktion, och ”under-utilization” hade uppnåtts. De flesta ekonomer ansåg att så ej var fallet. Då det institutionella ramverket för marknader med digitaliserade varor, vilken i sig redan tillförsäkrar ytterligare lager med skydd, blir så pass mycket större, är möjligheten att tillskapa incitament alldeles för kostsam sett från slutanvändarens synvinkel. Ur en ekonomisk synvinkel uppmanas det därför till revidering av databasdirektivet.¹⁰³

Databasdirektivet skall snart sättas under lupp då det är dags för dess utvärdering.¹⁰⁴ Frågan som speciellt har aktualiserats inför revisionen är huruvida den nya rätten uppmanar till investeringar i tillskapandet av databaser såväl som tillåter tillgång till databaslagrad information. Vissa deltagare i debatten har framfört åsikten att det är dags att överväga speciellt ett återinförande av den form av tvångslicens rörande sui generis-rätten, som fanns i utkastet till direktivet, men som avfärdades. Tvångslicenserna skulle enligt utkastet till databasdirektivet hindra att sui generis-skyddet skulle utvecklas i monopolistisk riktning. Alternativt föreslås det att undantagen till intrång kunde utformas lämpligare för att bättre möta behovet av enskilda användares tillgång till information. Samma debattör har även hävdats att en möjlig väg att förbättra skyddet för databaser är att införa en lagstiftning baserad på illojal konkurrens begränsad till parasiterande uppförande och obefogat utnyttjande, utan att skydd till den underliggande informationen på något sätt medges.¹⁰⁵

¹⁰² Jensen, Henrik, ”Sui generis rett – betydning av begrepe ”gjengivelse” g ”viderebruk” med forutsetningen om en ”vesentlig investering” vurdert ”kvalitativt og/eller kvantitativt” i databasedirektivet”, NIR 1999 s. 64.

¹⁰³ Thönebe, Constanze, *The Legal Protection of Databases in Europe – an Economic Analysis*, hämtat 2002-08-29 från www.frg.eur.nl/rile/emle/Theses/thoenebe.pdf

¹⁰⁴ Databasdirektivets Artikel 16.3 ger vid handen att en utvärdering skulle ha presenterats i slutet av 2001 för att visa om den avvägning mellan skydd och tillgång till information som förhoppningen var skulle uppnås för faktadatabaser med hjälp av det nya sui generis-skyddet har uppnåtts. På grund av att vissa länder tagit lång tid på sig med implementeringen av databasdirektivet så har datumet för inlämnandet av denna rapport blivit uppskjutet, i första hand till slutet av 2002.

¹⁰⁵ Colston, Catherine, *Sui Generis Database Right: Ripe for Review?*, hämtat 2002-08-29 från www.elj.warwick.ac.uk/jilt/01-3/colston.html

Direktivet förskriver att det är de nationella och EG-rättsliga konkurrenslagstiftningarna som ska tillämpas på förehavanden mellan databasproducenter. Preambel 47 stipulerar att skyddet givet av sui generis-rätten:

must not be afforded in such a way as to facilitate abuses of a dominant position, in particular, as regards the creation and distribution of new products and services which have an intellectual, documentary, technical, economic or commercial added value

Det råder inget tvivel om att EG-domstolen har visat sig villig att hindra sådana övergrepp relaterade till information förut. I Magill¹⁰⁶ adresserades bristen på konkurrens i relation till upphovsrättsligt skyddade tv-tablåer. Domstolen upprätthöll Kommissionens slutsats att vägran att licensiera informationen till en tredje part var att anse som ett missbruk av dominerande position. Detta fall sades dock vara exceptionellt och några direkta riktlinjer kan därmed inte dras huruvida när dessa licenser skulle komma att vara tvingande. En motsatt ståndpunkt kom att framträda efter avgörandet i Volvo v. Veng¹⁰⁷ där en ägare till en skyddsbar design själv kunde bedöma huruvida licenser skulle medges. Det återstår att se vilken ståndpunkt EG-domstolen kommer att ta i relation till det nyligen tillskapade databasskyddet.

Förslaget till databasdirektivet innehöll två stadgande relaterande till tvångslicenser. Det första stadgandet relaterande till en situation då verk eller material i en databas hade tillgängliggjorts för allmänheten och inga andra sätt fanns för att oberoende av det första skapa ett nytt verk. Den föreslagna artikel 8.1 stipulerade för det första:

If the works or materials contained in a database which is made publicly available cannot be independently created, collected or obtained from any other source, the right to extract and re-utilise, in whole or in substantial part, works or materials from that database for commercial purposes shall be licensed on fair and non-discriminatory terms.

För det andra:

... if the database is made publicly available by a public body which is either established to assemble or disclose information pursuant to legislation or is under a general duty to do so.

Precis som i Magill och de allmänna reglerna i europeisk konkurrensrätt skulle sådana licenser ge möjligheten till förfärdigandet av konkurrerande databaser. Lloyd kommenterar dock denna ståndpunkt med slutsatsen att i de flesta fall där informationen endast är tillgänglig för en person är det troligt att denna information anses vara konfidentiell och inte

¹⁰⁶ RTE and ITP v. EC Commission C 241-91.

¹⁰⁷ Volvo v. Veng C 238-87.

tillgänglig för allmänheten.¹⁰⁸ De här aktuella licenserna skulle kanske ej kunna komma att möta hela det behov av reglering som rör det större mer allmänna monopolet över information.

En aspekt är alltså att informationsfriheten har ansetts vara i fara. Catherine Colston föreslår i sin artikel olika möjligheter för att mildra effekten av potentiella informationsmonopol, baserad på de erfarenheter dragits av utspelen i såväl Europa som USA:¹⁰⁹

- tillskapandet av en annan skyddsmodell, begränsad till illojal konkurrens
- utvidgande av undantagen till sui generis-rätten till att även omfatta enskilt bruk
- omvärdering av möjligheterna för att införa tvångslicenser relaterade till sui generis-rätten

Då sui generis-rätten, enligt Catherine Colston, mycket väl kan komma att utvecklas till en pay-per-view-modell, och potentiellt monopolisera information i den ursprungliga databasen, är dock inte detta ett oundvikligt resultat i sig. Direktivet innehåller redan nu provisioner som skulle kunna modifiera detta resultat, dock bara i relation till konkurrerande databasproducenter. Den diskussion som förs rörande databasernas framtid i flera olika forum torde dock kunna tillförsäkra att framtiden kommer att uppvisa ett väl avvägt skydd.

11.4 Framtid?

Frånsett det otåligt inväntade avgörandena från EG-domstolen, vad bör göras för att försäkra ett fullgott skydd för databaser även i framtiden? Även om Europa kan ses som stort ur våra små individuella perspektiv lever vi i en global verklighet och databaser kan inte förväntas, och kommer inte i realiteten, att stanna vid vår kontinents gränser. Nästa steg kommer att bli att försöka försäkra databaserna globalt skydd.

Frågan om ett globalt skydd för databaser aktualiserades redan 1996 i WIPO som har mandat att initiera nya förslag rörande internationella immaterialrättsliga aktioner. Ett förslag till ett Database Treaty presenterades som intimt baserades på sui generis-modellen med en 25-årig skyddstid. Förslaget bordlades dock för ytterligare utvärdering och i år ska en rapport rörande de ekonomiska implikationerna av genomförandet av WIPO's Database Treaty vara tillgängligt och därefter kommer förhoppningsvis arbetet igång igen med genomförandet.

¹⁰⁸ Lloyd, Ian, *Information Technology Law*, London 2000.

¹⁰⁹ Colston, Catherine, *Sui Generis Database Right: Ripe for Review?*, hämtat 2002-08-29 från www.elj.warwick.ac.uk/jilt/01-3/colston.html

I varje fall verkar det som om databasskyddet i den form som återfinns i databasdirektivet är här för att stanna och det förefaller mig troligt att omvärlden, trots den tvekan som bl.a. USA har uppvisat kommer att följa efter förr eller senare. Då utvecklingen här i Europa har granskats ingående och insikten om att det system som vi har här verkligen fungerar¹¹⁰, trots de initiala problem som alltid uppstår, är istället en utveckling lik den europeiska mer trolig.

Jag betvivlar inte att en modell baserad på illojal konkurrens framstår som betydligt mer lockande i ljuset av de amerikanska lagstiftningstraditionerna. Då Europa fick vara först ut med att skapa ett genomslagskraftigt och väl omfattande skydd tror jag att även amerikanerna ser hur ineffektivt det skulle vara att skapa ett helt nytt skydd för sin kontinent. Då de för uppsatsen aktuella databaserna är så pass internationella borde viljan att tillskapa ett någorlunda enhetligt globalt skydd för dessa vara betydligt större än viljan att knäppa Europa på näsan genom att amerikanerna påvisar att deras system baserat på illojal konkurrens är det att föredra.

Jag tror vi kommer att få behålla det upplägg som databasdirektivet har försett oss med, dvs. upphovsrätten med en följeslagare som går under namnet ”rätt av sitt eget slag”. Min förhoppning är att den svenska implementeringen skall förbättras för att undvika den ökande förvirring som den svenske lagstiftaren har bidragit till. Om upphovsrättslagstiftningen inom en inte allt för avlägsen framtid skall under revision litar jag till att det pedagogiska upplägget skall bli så mycket bättre än vad det just nu är och att konformiteten med databasdirektivet kommer att säkerställas.

¹¹⁰ The Delegation of the European Community at the Standing Committee on Copyright and Related Right, May 2001, har förklarat sig nöjda med det sätt som skyddet som emanerar från databasdirektivet fungerar.

Litteratur- och källförteckning

Offentligt tryck

Betänkanden

SOU 1985:51

Propositioner

Prop. 1960:17

Prop. 1996/97:111

Prop. 1998/89:85

H.R. 3531 *Database Investment and Intellectual Property Antipiracy Act*

H.R. 354 *Collection of Information Piracy Act*

H.R. 1858 *Consumer and Investor Access to Information Act*

EG-rättsakter

Direktiv (96/9/EG) om rättsligt skydd för databaser

Övrigt

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Internationella upphovsrättsförordningen 1994:193

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk 1886

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights 1995

North American Free Trade Agreement 1994

WIPO:s Copyright Treaty 1996

Cartagena Agreement 1993

Litteratur

Bensinger, Viola, *Sui generis Schutz für Datenbanken. Auslegung und Umsetzung der EG-Datenbankenrichtlinie vor dem Hintergrund des nordischen Katalogrechts*, München 1999

Bernitz, Ulf, *Immaterialrätt*, Stockholm 1987

Koktvedgaard, Mogens/ Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt*, Stockholm 2001

Lindberg, Agne/ Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, Stockholm 1999

Lloyd, Ian, *Information Technology Law*, London 2000

Rosén, Jan *Upphovsrättens avtal – regler för upphovsmäns, artisters, fonogram-, film-, databasproducenters, radio- och TV-bolags samt fotografers avtal*, Stockholm 1998

Seipel, Peter, *Databasrätt- fokus på upphovsrätt och avtal*, Stockholm 1990

Street, Lawrence/ Grant, Mark, *Law of the Internet*, New York 2001

Övrigt

Artiklar

Bengtsson, Bo, "Vem äger rekordet?", SvIJF 1999 nr. 4 s. 28

Chalton, Simon, *Database Right: Stronger Than it Looks?*, E.I.P.R [2001] s. 299

Gaster, Jens, "Zur anstehenden Umsetzung der EG-Datenbankrichtlinie", Computer und Recht 1997 s. 717

Jensen, Henrik, "Sui generis rett – betydning av begrepene "gjengivelse" g "viderebruk" med forutsetningen om en "vesentlig investering" vurdert "kvalitativt og/eller kvantitativt" i databasedirektivet", NIR 1999 s. 64

Karnell, Gunnar, *49 § URL - en EG-rättsvidrig skvader?*, NIR 1999 s. 56

Ljungman, Seve, "Något om verkshöjd", NIR 1970 s. 21

Pehrson, Lars, "Omfattande citat...", JT nr 3 96/97 s. 773

Perkins, Amanda, *United States Still No Closer to Database Legislation*, E.I.P.R. [2000] s. 366.

Pouillet/Willems/Lobet-Maris, *Vers une société de l'information*, cahiers du Centre de Recherces Informatique et droit, nr. 10 1995, s. 45

Rosén, Jan, "Rättsskydd för utdrag ur nummerbank", JT nr. 1 95/96 s 123

Nätkällor

Carter, Eugenia/ Gross, Gabriel, *Balancing the European Advantage to Database Protection* hämtat 2002-08-29 från www.gklaw.com/inforesources/irPubET_dbProtect.asp

Colston, Catherine, *Sui Generis Database Right: Ripe for Review?*, hämtat 2002-08-29 från www.elj.warwick.ac.uk/jilt/01-3/colston.html

De Wever, Wilfried och Leuven, K.U., *Information protection and the new role of copyright law*, hämtat 2002-08-29 från www.jura.au.dk/challenges/papers/auteursrecht.pdf

Isenberg, Doug, *The Great Database Debate*, hämtat 2002-08-29 från <http://www.gigalaw.com/articles/2001-all/isenberg-2001-04b-all.html>

Thönebe, Constanze, *The Legal Protection of Databases in Europe – an Economic Analysis*, hämtat 2002-08-29 från www.frg.eur.nl/rile/emle/Theses/thoenebe.pdf

Westman, Daniel, *Informationens kommersialisering – ett svenskt perspektiv*, hämtat 2002-08-29 från www.juridicum.su.se/iri/dawe/Informationens%20kommersialisering.pdf

Yu, Peter, *Evolving Legal Protection for Databases*, hämtat 2002-08-29 från www.gigalaw.com/articles/2000-all/yu-2000-12-all.html

The Database Dilemma Updated, hämtat 2002-08-29 från www.iplegal.com/lib/dbasdlm1.html

Övrigt

Rosén, Jan, *Inlaga till HD i målet Fixtures Ltd. v. Svenska Spel AB*

Rättsfallsförteckning

Svenska angörande

H 1929 s. 537	”Göteborgs adress- och industrikalender”
NJA 1946 s. 371	”Matrecept”
NJA 1948 s. 414	”Järnhandelns katalogsystem”
NJA 1965 s. 523	”Svensk bokkatalog”
NJA 1985 s. 813	”Krukväxtkort”
NJA 1990 s. 499	”Gotlandskartan”
NJA 1993 s. 263	”Uppsala Stadshus”
NJA 1993 s. 390	”Ytterligare ersättning”
NJA 1994 s. 74	”Smultron”
NJA 1995 s. 164	”Stickad tunika”
NJA 1995 s. 256	”SEG-nummer”
NJA1996 s. 712	”Jas-kraschen”
T 4835-99	”Fixtures Ltd. v. AB Svenska Spel”
T 2106-01	”Fixtures Ltd. v. AB Svenska Spel”
Ö 3990-01	”Eniro AB v. Gulan AB & Mediaförlaget”
HovR f. V. Sv. 17.11.1978	”Fotobearbetning”

Övriga europeiska rättsfall

EG-domstolen

C 241-91 *RTE and ITP v. EC Commission*

C 238-87 *Volvo v. Veng*

C 46-02 (anhängiggjort mål) ”*Fixtures Marketing Ltd v OY Veikkaus AB*”

C 203-02 (anhängiggjort mål) “ *British Horseracing Board Ltd. v. William Hill Organization Ltd.*”

Nationella avgöranden

British Horseracing Board Ltd. v. William Hill Organization Ltd., HC 2000
1335, Royal Court of Justice

NV Holdingmaatschappij de Telegraaf v Nederlandse Omroep Stichting,
Court of Appeal of the Hague, 30 January 2001

Fallet *Aranzadi v. El Derecho*, hämtat 2002-08-29 från http://www.geocities.com/SiliconValley/Network/5054/marcos/autor/docs/dbase_eu.htm

Fallet "*Stepstone v. OFiR*" samt "*derpoet.de*" hämtade 2002-08-29 från www.perkinscoie.com/casedigest/icd_results.cfm?keyword1=linking&topic=Linking

Amerikanska avgörande

Feist Publications. v. Rural Telephone Service Co., 499 U.S. 340 (1991)

Motorola v. NBA, 105 F.3d 841 (2nd Cir. 1997)

ProCD, Inc. v. Zeidenberg, 86 F.3d 1447 (7th Cir. 1996)

Intellectual Reserve Inc. v. Utah Lighthouse Ministry Inc. 75 F. Supp. 2d 1290 (D. Utah 1999)

Ticketmaster Corp. v. Tickets.com 2000 U.S. Dist. 4553 (C.D. Cal. 2000)

eBay, Inc. v. Bidder's Edge, Inc., 100 F.Supp.2d 1058 (N.D. Calif. 2000)

New York Times Co., Inc. v. Tasini, 121 S.Ct. 2381 (2001)

Bonneville Intern. Corp. v. Peters, 2001 WL 869625 (E.D. Pa.)

Random House, Inc. v. Rosetta Books LLC, 150 F.Supp.2d 613 (S.D.N.Y. 2001)